

FORUM

FİKİR MEYDANIDIR

15 HAZİRAN 1964

Sayı: 245

100 Kuruş

TÜSTAV
Arşivi
Alpay BİBER
Koleksiyon

onbeş günlük tarafsız
siyaset
iktisat
fikir ve kültür dergisi

KIBRIS - NATO ve AMERİKA

SEÇİMLERDEN SONRA

LEYLA ÇAMBEL - OSMAN OKYAR
HAYRETTİN BEZMEN - ADNAN ÖZAKTAŞ
MEHMET SEYDA - M. METİN NİGÂR
AMİR BİRJANDİ - A. K. MUKERJİ
S. N. ÖZERDİM - FİKRET ÜRGÜP

Konsorsiyum
Gümüspala
Kâzım Orbay
Basın Enstitüsü
İran

NEHRU'NUN ARDINDAN
SANAYİNİN İSTİKBALİ
PETROKİMYA SANAYİİ

basınımızda onbeş gün

BASINIMIZDA ONBEŞ GÜN

6 Haziranda A.P.'si Genel Başkanı Rağıp Gümüşpala'nın bir kalp krizi sonunda kaldığı Lido Otelinde ölmesi üzerine, o günlerde basınımlar genellikle Gümüşpala'nın şahsiyeti, fikirleri üzerinde çeşitli yorumlarda bulunmuşlar, hangi partiden olursa olsun bir insan olarak duyulan üzüntüyü belirtmişlerdir. Kıbrıs konusu yine geçen onbeş gün içinde de basındaki yerini muhafaza etmiş, yalnız dikkatler Amerika Başkanı Johnson tarafından İnönü'ye gönderilen görüşme mesajı üzerine kaymıştır.

Hemen hemen basının üzerinde en fazla ve geniş yorumlarda bulunduğu konu, 7 Haziran tarihinde yapılan kısmi Senato seçimleri ve neticesi üzerinde olmuştur. (A.P. seçimde 31, C.H.P. 19 ve Bağımsız da 1 Senatör almışlardır.)

KISMİ SENATO SEÇİMLERİ SONUCU :

8 Haziran tarihli MİLLİYET'in "Durum" sütununda, "Dünkü seçimlerin en büyük özelliğini "ilgisizlik" kelimesiyle ifade etmek mümkündür... Kısacası büyük önem taşımayan dünkü seçimlerin, halkın siyasetten soğuduğunu, iç politika çekişmelerinden bıkacağı bir devreye gelmesi, üstelik sıcak bir tatil gününe rastlaması şimdye kadar hiçbir seçimde rastlanmamış bir ilgisizliğe yol açmıştır." denilmektedir.

9 Haziran tarihli ADALET'te Fatin Fuad, "Muhteşem Teselli" adlı yazısında, "Sıraladığımız aleyhte olan bütün faktörlere rağmen 51 Senatörlükten 31 inin Adalet Partisi tarafından kazanılması, Halk Partisi Senatörlüklerinin ise, kazan dibi misillü nisbi temsil sisteminin bir takım riyazi muameleleri sayesinde tahakkuk etmesi sanırız ki, bu parti için yeni bir ders-i ibrettir." diyor.

SON HAVADIS'te Mümtaz Faik Fenik, A.P.'nin aldığı oylarla kazandığı başarıyı övmekte, "Eğer seçmen vatandaşlar, biraz daha ilgi duymuş olsalardı" A.P.'nin daha fazla Senatör çıkaracağını söyledikten sonra, seçimlere ilgisizliğin nedenlerinden birini şöyle izah ediyor : "... Senatodaki 150 kişilik mevcudun 50 sinin yenilenmesiyle elde edilecek neticenin, hiçbir şeyi değiştiremeyeceğine herkesin kanaat getirmiş olmasıdır. Şu parti de, bu parti de ilerde olsa, iktidarda yine Halk Partisi kalacaktır." demektedir.

10 Haziran tarihli ULUS gazetesindeki başyazısında Cihad Baban, alınan neticelere göre C.H.P.'nin bütün insafsız hücumlara ve iftiralara rağmen "Ağır ve emin adımlarla ileri doğru" yürüdüğünü belirttiikten sonra, "Hayatı, bir kol kola girmenin şerefini taşımak istiyoruz. Bu istikamette göreceğimiz mukabele bizi ancak sevindirecektir." demektedir.

ADALET gazetesinde Cehdi Şahingiray, "C.H.P. daima mağluptur" adlı yazısında, C.H.P.'nin yaptığı propagandaların aksinin tıktığını, hesaplarının tutmadığını söyleyerek, "Fakat bütün bu ince hesaplar arasında birşey unutuluyor veya dikkate alınmak istenmiyordu. O da milletin sağduyusu ve iradei milliyenin hakmıyetidir... İşte C.H.P.'yi, hiçbir zaman takdir etmediği, hesaba katmadığı bu mühim faktör yine mağlup etmiştir." diyor.

ZAFER gazetesinin başyazısında Furuza Tekil, "C.H.P.'liler ve özellikle küçük partiler, son gerçekleri görüp meclisin bu gerçeklere uyar şekilde yeniden teşkili cihetine yönelirlerse, hem bir azınlık iktidarı son verip, hakiki iktidarı bulup çıkarma yolunda memleketi hizmet etmiş, hem de millete takdir edilmiş olurlar.. Demokratik düzen içerisinde bencilliği, enaniyeti, inadlaşmayı, katlaşmayı, tamamen terk etmek zorundayız. Bu rejim bir müsamaha, bir anlayış ve tebessüm rejimidir... Milletın sevgisi, ancak bu anlayış yolu üzerinde bulunur, ona orada kavuşulur." demektedir.

YENİ İSTANBUL'da Vecihi Ünal, "Artık öyle anlaşılıyor ki, küçük siyasal partilere düşen, hayali bırakıp, ya bu gerçeklere göre bünyelerine bir çekidüzen vermek, ya da bile bile inandıkları yolda direnmektir." diyor.

11 Haziran tarihli MİLLİYET'te Çetin Altan, "Çıkmaz" adlı yazısında, "Aldıkları oy ne olursa olsun bu iki parti de Türkiye'nin kaderini değiştirecek parti değildir." diyerek bunlardan gayri bir partinin olmamasına üzülüyor ve "Türkiye'nin kalkanına cevap veremeyen iki parti. Birinin çoğunluğu var, doğru dürüst hükümet kuracak kadrosu yok. Ötekının nisbeten bir kadrosu var, fakat çoğunluğu yok.. Gelin de çıkın siz bu çıkmazdan." diyor.

YENİ TANIN'de Şiyavuşgil, "Bu seçimleri de yine halk kazandı. Sandık başları tenha bırakarak halk, iktidara da, muhalefete de ihtarda bulundu. Zamanla küçülen partileri ortadan büsbütün silerek, politikacılara yol gösterdi." diyerek, seçmenlerin seçimle ilgisizliğini başka türlü yorumlamaya kalkmayalım demektedir.

ADALET'te Cehdi Şahingiray, "Netice itibariyle, umumi siyasi affın derhal hükümet tarafından getirilmesi ve onu takiben de en kısa zamanda umumi seçimlere gidilmesi C.H.P. için bir zaruret halini almıştır." diyor.

YENİ İSTANBUL'da Tarık Buğra, "Türkiye'nin hakiki iktidarı kurulmalı, realite tarafından ısrarla tekdiz edilmiş, tekrar tekrar bombardımana tutulup darmadağın olmuş şekil'lerden vazgeçilmelidir. Kaldı ki, şu son koalisyon 7 Haziran seçimleri ile o "şekil" değerini de kaybetmiş, toz olup gitmiştir. Hâlâ ona bel bağlamak hakikatin inkârından, gerçeğe karşı hoddince ve tehlikeli bir direnişten başka bir mâna taşımayacaktır. A.P. - C.H.P. koalisyonu artık kazılmaz bir zarurettir." diye yazmaktadır.

ZAFER gazetesindeki yazısında Cavit Yamaç, nisbi temsil sisteminin isteyen küçük partilerin durumunu inceledikten sonra, "Vuvuz, selâmet ekseriyet sistemindedir. Milli iradenin tezahürü ve milli iradeye göre hükümetler ancak, ekseriyet sistemine göre kurulabilir. Bütün dertler topyekün bu sistemle halledilebilir." demektedir.

KİM dergisinde Orhan Birgit, "Bilinmelidir ki, bu seçimlere katılma oranı düşüktür. Bu, vatandaşın sık seçimden adeta abon-done hale geldiğini göstermektedir. Seçimin dört yılda bir tekrarlanmasını sağlayacak tedbirler, üstelik bu maksatla sarfedilecek olan maddi manevi emek ve para gücünün de israfını önleyecektir. Bunun dışında, meseleyi demokratik açıdan ters ölçüler ile değerlendirmenin yolu yoktur. Türkiye haysiyetli olarak sadece bu yolda yürüyebilir. Belki biraz geç, muhakkak ki biraz çetin, amma eninde sonunda sadece bu yol ile yükselebilir." demektedir.

YARIN dergisinde, "Bu seçimler artık önümüzdeki devrede Türk milletinin Adalet Partisini iktidara getirmeye kesin şekilde kararlı ve nimetli olduğunu ortaya çıkarmıştır." "Adalet Partisi her geçen gün siyasî olgunluk denemesinde başarılı sonuçlar almak zorundadır. Seçim propagandası boyunca gösterdiği soğukkanlılık, siyasî tartışma ve propagandasındaki seviye, bir çok kim-senin dikkatini çekmiştir." "Önümüzdeki devrede A.P.'nin hem fikren hem de ruh ve his bakımından kendini devlet idaresi sorumluluğuna hazırlaması gerekmektedir." denilmektedir.

12 Haziran tarihli CUMHURİYET'te İlhan Selçuk, son Senato seçimlerinin bazı şeyler getirdiğini, bunlardan birincisinin "Küçük partilerin silinmesi" ve "27 Mayıs öncesi, siyasî bölünmesinin" yeniden ortaya çıkması, ikincisi ise, "Bu siyasî bölünmenin 15 yıldan beri hiç değişmeyen orantısının inatla devam etmesi" diye yazmaktadır.

AKİS dergisinde, "Hükümet C.H.P.'nin dışında bir partinin, parti olarak desteği ile kurulmamıştır. Onun için bu hükümeti düşürmek, ikinci koalisyonda olduğu gibi bir partinin iktidarında değildir. Alican'ın nihayet yapabileceği, hükümeti bir güven oyuna zorlamaktır ki o bile pek kabil görünmemektedir. Meclisin temayülü daha ziyade, devreyi bu hükümetin bitirmesidir." denilmektedir.

VATAN'da Oktay Akbal, seçimlerde C.H.P.'nin aldığı Senatör sayısının bugünkü adedi bulmasını bazı sebeplere bağlayarak, C.H.P. siyasilerinden birinin söylediği "C.H.P.'nin asla gerilemediği" sözü üzerine, "Gerileme yok, amma ilerleme hiç yok! Burasını düşünen kim! C.H.P. yetkilileri her zaman memnun, her sonuçtan hoşnut oldukları sürece elbette ilerlemek, daha çok oy kazanma yollarını aramazlar... C.H.P.'ni ngerçekten bir halk partisi olması için bu partide A dan Z ye kadar... Herşeyi değiştirmek gerekiyor." diyor.

13 Haziran tarihli YENİ TANIN'de Siyavuşgil, "Son Kapris!" adlı yazısında, seçim neticeleri belli olur olmaz Y.T.P. Genel Başkanı Alican'ın "Bu seçimler sonunda bugünkü hükümetin tam bir ekalliyet hükümeti olduğu ortaya çıkmıştır." beyanını ele alarak, "Ben, son demeçlerinden, bundan böyle Halk Partisi iktidarını desteksiz bırakacağı arzusunı sezdim. Öyle yaparsa, az çok uzun sürecek bir hükümet buhranı karşısında kalmamız mukadder olacaktır. Gerçi hemen seçimlere gidilirse, meclis kompozisyonu değişecek ve böyle kaprisli partilere artık yer kalmıyacaktır, amma gider ayak, milletın bu husustaki kararını takviye etmek de Y.T.P. liderine düşmezdi gibime geliyor." demektedir.

VATAN'da Oktay Akbal, "Yeni bir iktidara doğru" adlı yazısında, "A.P. iktidarına kendimizi hazırlayalım. Ne kadar sürecek, neler yapacak, sonu ne olacak, orasını kimse bilemez. Amma seçim başarıları böyle gittiği sürece A.P.'yi iktidara geçmekten kimse alkoyamaz. Alkoyamak ne demek, geçsin de alsın boyunun ölçüsünü!" diye yazmaktadır.

6 aya yakın bir zamandan beri bir çözüm yolu bulunamayan Kıbrıs meselesi, son olarak Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Johnson'un müdahalesi ile yeni bir safhaya girmiş, Amerikalı temsilcilerle hükümetimiz arasında çeşitli temaslara başlanmıştır. Halen gazetelerimiz seçim yorumlarından tekrar Kıbrıs konusundaki yorumlarına geçmişlerdir. Önümüzdeki onbeş günde de basınımların bu konuyu işleyeceğini tahmin ediyoruz.

FORUM

FİKİR MEYDANIDIR

ONBEŞ GÜNLER KARAFESİZ SİYASİ İHTİSAP KOLTOR DEĞERİ

BU SAYIDA

Basınıımızda Onbeş Gün

Başyazı

Kıbrıs - Nato ve Amerika

Seçimlerden Sonra

ONBEŞ GÜNÜN NOTLARI

İşlemeyen Bir Konsorsiyum

Gümüşpala

Kâzım Orbay

Milletlerarası Basın Enstitüsünün

XIII. Yıllık Kongresi

İran'da İlk Eğitim

İNCELEMELER :

Modern Hindistan'ın Yapıcısı Nehru
Ardından: Düşünceler ve Anılar..

Leylâ ÇAMBEL

Sanayinin İstikbali ve Montaj Tali-
matı

Osman OKYAR

Türkiye'de Petrokimya Sanayii Ger-
çekleşme Yolunda

Hayrettin BEZMEN

SERBEST SÜTÜN

Cin hindi Elden Gidiyor mu?

Adnan ÖZAKTAŞ

NE DİYORLAR

Eğitim Görevlileri Projesi

Amir BİRJANDI

Nehru'nun Halefi Lal Bahadır Şastri

A. K. MUKERJİ

KÜLTÜR VE SANAT

Yaz Dönemi

Mehmet SEYDA

Bizim Neo - Hümanistler

Mehmet Metin NİGAR

Bibliyografya

Derleyen : S. N. ÖZERDİM

Diploması diline göre, Kıbrıs buhranının yarattığı durum, son günlerin gelişmeleri ile farklı bir atmosfer içine girmiştir. Bu farklılık, Forumun baştan beri, başmakale ve notlarında ısrarla üstünde durduğu, Batı liderliğinin, Amerika Birleşik Devletlerine yüklediği sorumluluğun bir icabı olarak, bu Devletin Kıbrıs buhranında, daha aktif ve yapıcı bir politika takip etmesini gerektirdiğinin, Nato ittifakı üyelerinin kayıtsız ve ilgisizliğinin, ittifakın dayanışma ve ittifak üyelerinin, ittifak içinde birbirine bağlı, bir dış politika yürütme prensibini zedeliyeceğinin ve gelişmelerin ittifakın bütünlüğünü tehlikeye düşürecek ve yıkacak bir istidat gösterdiği hakikatinin, nihayet anlaşıldığı ve benimsendiği görünüşünden doğmaktadır.

Kıbrıs buhranına bugünkü safhasında, sıhhatli bir teşhis koyup, sâlim bir çözüm yolu bulabilmek için, bu buhranın taraflarının Nato, Birleşmiş Milletler, Amerika Birleşik Devletlerinin, başlangıçtan bugüne kadar tutumlarının incelenmesi zaruridir.

Kıbrıs buhranı, orijini, karakteri, taraflar bakımından ulaşmak istenen gayesi itibariyle, birbirine tamamen zid iki kutba doğru gelişmiştir. Makarios, Türkiye'nin en zayıf ve ona her türlü oldu bittilerini kabul ettireceğini düşünerek, en uygun ânı seçtiği kanısı ile harekete geçmiş ve bu kanı içinde yalnız kuvvetten anlıyacağı, bir noktaya kadar gelmiştir.

Bu meselenin çıkarılmasında, bugünkü safhasına gelmesinde, Türkiye'nin hiçbir kusuru olmamıştır. Bu kusursuzluktur ki, dışarıda bir zaaf gibi görülmüştür. Katliâm, yağma ve insanlık dışı bir hareket olarak başlatılan Kıbrıs Buhranı, Türk cemaatini toptan yok etmek emeliyle, şiddet, kanunsuzluk, insan haklarıyla bağdaşmayan bir yolda gelişmiştir. Milletler arası anlaşmalarla teminat altına alınmış anayasa düzeni tahrip edilmiş, anayasa her gün, her saat ihlâl edilmiş, Birleşmiş milletlere tescil edilmiş, milletlerarası anlaşmalar tek taraflı çiğnenmiş ve bu kuvvet yolu ile kabul ettirilmek istenmiştir. Emeline tek başına ulaşamayacağını anlayan Makarios, cinayetlerini ve hukuk dışı davranışlarını, saldırgan bir milliyetçiliğin emeli olarak ilân etmiş ve ne yazık ki bunu Yunan

dış politikasının sorumlularına kabul ettirmiştir.

Yunanistan, kendisinin de sorumluluk yüklendiği anlaşmalarla teminat altına alınan anayasa düzeninin kurulmasındaki savsaklamalarda, bu anayasanın ihlâli ve anlaşmaların tek taraflı tanınmak istenmeyişinde, sorumluluğunu unutarak, âdeta teşvikçi olmuştur. Önce gizli, sonra yarı kapalı, son safhada da açıktan, Makarios'u desteklemiş, ona cinayetlerinde cüret vermiştir. Daha kötüsü, Fanatik bir Milliyetçiliğin saldırgan emellerini, dış politikasında temel olarak benimsediğini, korkusuzca ilân etmiştir.

Türkiye, batı ittifakına bağlılığını, Birleşmiş Milletlerin sulh, hürriyet ve güvenlik ideallerine saygısının sayısız örneklerini vererek, Türk cemaatlerinin haklarını, güvenlik ve emniyetini, sulh yolu ile milletlerarası bütün çare ve tedbirlere başvurarak korumaya çalışmıştır. Milletlerarası anlaşmazlıkların barışçı yollarla çözümünü, dış politikasında temel yapan Türkiye'nin, şiddet ve kuvvete başvurmayı en son çare olarak düşünmesi ve bu esas içindeki tutumu, ona herşeyin kabul ettirilebileceği bir zaaf gibi görülmüştür. Bu buhranın bütün safhalarında, Türk Başbakanı serin kanlı, mütteliklerinin güvenini hak kazanacak, tavsiye ve iyi telkinleri samimiyetle alan, millete sürelili olarak, millî menfaatlerimizin sulh içinde, müzakere yolu ile sağlanacağını telkin, halktan gelen baskı ve muhalefetin suçlamalarına göğüs germesi ile yüksek sorumluluk duygusu olan bir devlet adamı örneğini vermiştir.

Batının büyük savunma tertibi için de toplanan, Nato üyeleri, buhranı başından beri, batı ittifakını yıkacak tehlikeler taşıdığı korkusu içinde takip etmiş, fakat bu endişelerle taban tabana zid bir ilgisizlik ve hareketsizlik göstererek, işin son çareye kadar sürüklenmesine seyirci kalmışlardır. Adadaki katliâm ve milletlerarası anlaşmaların tek taraflı çiğnenmesine karşı bu kayıtsızlık, Türk halkının ruhunda derin yaralar açacak hâle gelmiştir. Nato'nun birlik, dayanışma, birbirine bağlı bir dış politika yürütme gibi temel esprisi sarsılmış, ittifak üyelerinden birisinin saldırgan milliyetçilik politikası sulh kundakçılığı durumuna varmıştır.

Birleşmiş Milletler Teşkilâtının, adada sulhu temin ve emniyeti tesis için gönderdiği kuvvetler, kendilerine düşen sorumluluğun icabını yerine getirememişler, Genel Sekreterin açık olmayan talimatları, onları cinayetlerin seyircisi durumuna düşürmüştür. Bu kuvvetlerin örtüsü altında, Makarios yeni bir politika ile, kemire, kemire Türk topluluğunun haklarını yok etme yoluna girmiştir.

Amerika Birleşik Devletleri, ne yazık ki son teşebbüsüne kadar, Batı İttifakının kendisine yüklediği sorumluluğa uyan, bir ciddiyetle meseleye eğilmemiştir. Nasihat ve tavsiyelerle işi geçiştirmiş, Türkiye'nin iyi niyetlerini yumuşak başlı, çaresiz bir müttefikin davranışı olarak almıştır. Buharanın önemini, taşıdığı tehlikeleri küçümsemiştir. Amerikan idarecilerinin, ihtiyatsız, diplomatik incelikten uzak davranış ve sözleri, dünya kamu oyununda, Makarios'un tezini benimsediği kanaatini uyandırmış, Rumlara cüret vermiştir.

Bütün haller ve adaya gelen Birleşmiş Milletler Barış gücünün, barış ve güvenliği sağlayamaması, Makarios'un bildiği hukuk dışı yolda yürümesi, son olarak silâh alış verişine girerek, mecburî askerlik ihdas ederek, yetkisiz ve kanunsuz yollardan, Türk cemaatını yok etme azmini açıkça or-

taya koyması, artık son çare olarak, Hükûmete anlaşmaların verdiği hakkı kullanarak, müdahale ile soydaşlarımızın emniyet ve güvenliğini sağlama kararını aldırmaştır. Amerika Birleşik Devletlerinin isteği ile şartlı olarak, durdurulan müdahale, daha çok Amerika'nın bugüne kadarki tutumunu terk ederek, tarafların menfaatlerini gözetken, bir çözüm yolunu araştırma kararıyla, arabuluculuk görevini yüklenmesinden, anlaşıldığı gibi yerinde alınmış bir karardır. Amerika son isteğiyle gerek Türk halkına ve gerekse dünya kamu oyuna karşı, bir sorumluluk yüklenmiştir.

Yakında toplanacak güvenlik konferansında, Birleşmiş Milletler kuvvetlerinin, Ada'da görev süresinin uzatılması konusu ve yetkileri görüşülecektir. Amerika yüklendiği sorumluluk icabı, burada yeni bir tutumla ortaya çıkmak durumundadır. Ayrıca, Yunanistan'a ve Makarios'a sözünü dinletecek bir ciddiyet içine girmesi de gerekmektedir.

Sayın Başbakan bu konularda, bir ön mutabakata varmadan, herhalde Amerikaya gitmiyordur. Aksi, baskıya boyun eğme durumudur ki, bunu kabule imkân yoktur. Nato'nun çökmesi, Amerikan dostluğunun yıkılması bedeline olsa bile.

kin demokratik usulleri daha ziyade benimsemesine istihdaf etmiştir.

Bilhassa, mahallî seçimlerin Türkiye'de millî bir seçim mahiyetini kazanması keyfiyeti karşısında, şimdi olduğu gibi, sık sık seçim yapmanın mahzurları olabileceğini de düşünmek lâzımdır. Mahzurların birincisi, partilerin herkeşçe bilinen ve daha ziyade hislere ve şahsiyata dayanan propagandalarını, radyo, gazete ve toplantılar vasıtasıyla durmadan tekrar etmeleri neticesinde, halkta bıkkınlık ve politik hayata karşı soğukluk uyandırılması ihtimalidir. İkincisi de, memleketin idaresi ile mükellef olan Meclisler ve Kabinenin çalışmaları uzunca müddetler için inkıta uğraması, zaten ağır giden idarenin daha ziyade felce sevk edilmesidir.

Bünyemiz ve şartlarımıza uygun olan demokrasi sistemini bulmak çabası içindeyiz. Bu çabalar esnasında, ileride müesseselerin yeniden değişebileceğini kabul etmek gerekir. Bu arada, sık sık seçim yapmanın fayda ve mahzurları da tartışılacaktır. Hâlen sık seçim yapma tecrübesini yürütmeğe çalıştığımız göre, bundan âzamî istifadeyi sağlamağa çalışmalıyız.

Son seçimlerin neticesi, 1963 sonbaharındaki mahallî seçimlerin neticelerine yakın olup, gazetelerde yapılan ön tahminleri doğrulamıştır. Belki partilerce kazanılan Senatörlük adedinden daha mühim olan cihet, yekûn oylardan partilere düşen oy nisbetidir. Bu hususta henüz elimizde kesin rakam olmakla beraber, toplam oyların % 50'inden biraz azını (% 47-48 civarında) Adalet Partisinin, toplam oyların % 40'ından biraz fazlasını (% 41-42 civarında) Halk Partisinin ve oyların toplamının % 5-6'sını da YTP ile CKMP'nin kazandığı anlaşılmaktadır. Bu neticeler, bundan evvelki seçimlere nazaran Adalet Partisinin küçük partiler aleyhine olarak, önemli nisbette ilerlediğini ve Halk Partisinin, oy nisbetini daha mahdut ölçüde arttırdığını gösteriyor. Umumî seçimlerde reylerin % 25'ini kazanmaya muvaffak olan küçük partiler bu sefer oyların ancak % 5'ini kazanabilmişlerdir. Bunun mânâsı bâriz olup, küçük partilerin siyasî sahneden silinmekte olduğu şekildedir.

Siyasî sahnenin iki büyük partiye kalması iyi midir, fena mıdır? Geçen sayımızda seçim kampanyası hakkında yazdığımız bir notta belirttiğimiz gibi,

SEÇİMLERDEN SONRA

7 Haziranda yapılan kısmî Senato seçimleri tahminlere uygun bir şekilde neticelenmiş Adalet Partisi 31 Senatörlük, Halk Partisi 19 Senatörlük ve Bağımsızlar 1 Senatörlük kazanmıştır. Yeni Türkiye Partisi ile Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi hiç bir Senatörlük elde edememişlerdir. Millet Partisi ile Türkiye İşçi Partisi, Yüksek Seçim Kurulunun kararı ile seçime girmemişlerdi.

Bu neticeleri ve müşahede edilen iştirak nisbetinin düşüklüğünü tefsir etmeğe teşebbüs etmeden evvel, Senatoların üçte birinin kısmî seçimlerle iki yılda bir yenilenmesinden ne beklendiğini izaha çalışalım. Bilindiği üzere, dört senede bir yapılan büyük Meclis seçimlerinde mevzu bahis olan siyasî iktidarın tâyinidir. 1960'tan evvelki devrede, dört senede bir vukubulan

büyük seçimler arasında kalan müddette, memleket çapında ve siyasî mahiyette seçim yapılması usulü mevcut değildi. Mecliste Milletvekillerinin, şu veya bu sebepten ötürü inhilâl etmesi üzerine, yapılması gereken ara seçimler de fiilen yapılmıyor veya yapılmıyordu. Dolayısıyla, dört sene gibi uzun bir müddet zarfında memlekette siyasî cereyanların seyri ve halk oyununun temayülleri hakkında bilgi sahibi olunamıyordu. Halk tercihlerinin ancak dört senede bir defa belirmesinin ve bazen âniden iktidarın değişmesi ihtimalinin ortaya çıkmasının demokratik idare bakımından çeşitli mahzurları vardı. Bu idareyi sarsıntılara ve şoklara mâruz bırakılıyor ve iktidar ile muhalefet arasında kutuplaşma arttırılıyordu. 1961 Anayasası ile, daha sık seçim yapılması esasının kabulü, yukarıdaki mahzurların kaldırılmasını ve hal-

iki büyük parti, demokrasinin esas oyun kaideleri üzerinde birleşseydi, mücadelelerini yaparken ölçülü davranarak memleket menfaatini parti menfaatinden üstün tutsalardı ve müşterek kader karşısında bulduklarını anlasalardı, o takdirde, İngiltere'de olduğu gibi, siyasî hayatın iki büyük parti arasında cereyan etmesi faydalı olurdu. Fakat maalesef durum böyle değildir. İki parti arasında mücadele tarzı insafsız ve ölçüsüzdür. Bu şartlar altında vukuu mukadder aşırı kutuplaşmanın memleketin istikbali bakımından büyük tehlikeleri vardır. Bu bakımdan uzlaştırma fonksiyonunu ve lüzumlu olduğu hallerde hakemlik rolünü ifa eden küçük partilerin siyasî sahnedan silinmeleri çok üzücü ve düşündürücüdür. Bazı aksamalara rağmen, YTP ve CKMP, bugüne kadar, bir itidal unsur olmuş, koalisyonlara iştirak ederek memlekette hükümet ve idarenin devamlılığını sağlamışlardır. Bu partilerin silinmesi tehlikesi muvacehesinde, hayatî uzlaştırma fonksiyonunu kim ifa edecektir? Önümüzdeki devrenin esas meselesi budur. Bulduğumuz şartlar altında, küçük partilerin zayıflamasını büyük endişe ile karşılamamızın sebebi budur. Bu uzlaştırma ve hakemlik fonksiyonları başka müesseseler tarafından ifa edilebilir mi? Üniversite, basın veya sendikalar bu hayatî görevi yerine getirebilirler mi? Belki işler bu yolda gelişebilir, fakat büyük meçhuller karşısında bulduğumuz muhakaktır.

Son seçimler bakımından üzerinde durulacak diğer mesele iştirak nisbetinin alçak olmasıdır. Bunun da endişe verici olduğunu düşünmekle beraber, bu hâdisenin, yukarıda ele alınan mevzu kadar önemli olduğunu zannetmiyoruz. İstanbul'da iştirak nisbetinin düşük olması bilhassa dikkati çekiyor. Buna mukabil, Doğuda ve Güney-Doğuda iştirak nisbeti pek düşük değildir. Halkın rey vermek arzusunda olmamasında politikadan bıkkınlığın rol oynadığı şüphesizdir. Şartlar normale dönerse ve partiler daha müsbet yollara yönelirse bu bıkkınlık geçebilir ve ilgi yeniden uyanır. Seçimlerin sık sık yapılmasının da iştirak nisbetini düşürücü bir tesir yaptığı kabul edilebilir. Nihayet, tatil veya sıcağlar gibi arızî sebeplerin iştirak nisbetini etkilediği de kabul edilebilir.

Onbeş Günün Notları

İşlemeyen Bir Konsorsiyum

Türkiye Beş Yıllık Kalkınma Planını hazırladığı zaman, tesbit edilmiş olan kalkınma hızının sağlanabilmesi için yapılması gereken yatırımların yüzde dördüne yakın bir miktarın dış kaynaklardan gelmesi öngörülmüştü. Zira iç kaynaklarla beş yıl içinde yüzde yedi oranında bir kalkınma hızına ulaşılmıyacağı hesaplanmıştı. Binaenaleyh dostları ve müttefikleri Türkiye'nin bu ihtiyacını karşılayabilmek için Türkiye'ye yardım etmek yollarını aramışlar ve neticede bir Konsorsiyumun kurulmasına karar vermişlerdir. Fakat bu Konsorsiyuma gereken müessiriyetin verilebilmesi için dost ve müttefiklerimizin beklenen gayreti ve anlayışı göstermedikleri ve hattâ Konsorsiyumun işlemesine çeşitli güçlükler çıkardıkları artık Türkiye tarafından tesbit olunmuş bulunmaktadır. 1963 yılı için Konsorsiyumun öngörmüş olduğu yardımlar tahakkuk etmemiştir. 1964 programının dış finansman ihtiyaçları ise karşılanabilmekten çok uzak bulunuyor.

Dostlarımız ve müttefiklerimiz bu konuda da Türkiye'yi oyalamaktadırlar. Öyle anlaşılıyor ki Birleşik Amerika Kıbrıs meselesinde yapmış olduğu sayısız gafalara bir yenisini daha ilâve etmek dar görüşlülüğü içine girmiş ve Konsorsiyumun işlemesine dolaylı bir şekilde bazı engeller çıkarma yolunu tutmuştur. Gerçi Türkiye bazı tedbirleri almakta geç kalmıştır. İç finansmanı tamamlayacak ek kaynaklar henüz çıkmamış bulunuyor. Belki toprak reformu da gecikmiştir. Fakat toprak reformu gibi köklü bir meselenin bu konuda bir faktör olarak mütalâası doğru değildir. Binaenaleyh Türkiye iç ek finansman konusu dışında plânla ilgili olarak gerekli diğer tedbirleri ihmal etmiş değildir. Konsorsiyum Şubat ayında toplanacaktı. Konsorsiyum üyeleri bir karara varamadıklarından bu toplantı müteaddit defalar tehir olunmuştur.

Türkiye maalesef tediye muvazenesinin çok fazla açık vermesinden ötürü kalkınma plânının dış finansman bakımından dostlarının ve müttefiklerinin yardımlarına muhtaçtır. Fakat görülüyor ki, bazan ve bazı kimseler nezdinde gelişme halindeki memleketlere yardım, siyasî mülâha-

zalar ve çıkarlara bağlanmak istenmektedir. Henüz milli egoizm hudutları aşılamamıştır. Yapılmak istenen yardımlar da bir çok hallerde yardımı alan memleketin değil, veren memleketin ekonomisinin ve menfaatlerinin çıkarına olan şartlara bağlanmaktadır. Ağır yardımlar bilâhare yardımı alan memleketin ekonomisi üzerinde ağır bir yük olmaktadır.

Şu halde ne yapmak lâzımdır? Dostlarımızın ve müttefiklerimizin gerçekleşmesi geniş ölçüde şüpheli yardımlarına hâlâ ümit bağlayarak kalkınma plânımızın aksamasına doğru gidecek miyiz? Yoksa Türkiye artık beklenen ve umulan yardımların tahakkuk edemeyeceğini göz önüne alarak bazı tedbirler almalı mıdır? Kanaatimizce bu konuda Türkiye sarahata ve bir karara varmak mecburiyetinde kalacaktır. Eğer gerçekten bu sonuca ulaşıldı ise yapılacak iş herhalde kalkınma plânını yeniden gözden geçirmek olacaktır. Bu yeniden gözden geçirme ile yatırımlar ve kalkınma hızı iç imkânlarla ayarlanmalı ve artık bu memleket kendisine güvenmek yoluna girmelidir. Türkiye tarihinin çok uzak olmıyan devrelerinde dış yardımlardan tamamiyle müstağni kalarak yaşayabilmıştır. Yüzde 7 kalkınma hızı yerine yüzde 6 civarında bir kalkınma hızı, iç imkânlar gelişinceye kadar hedef olarak tesbit olunabilir. Bu suretle başkalarına güvenmekten vaz geçen bir memleket olarak kendimize ve ekonomimize bir çeki düzen vermek imkânını da eide etmiş oluruz Millet olarak bazı fedakârlıkları daha kolaylıkla ve istiyerek kabul etme yoluna da girebiliriz. İthalâtımızdan zarurî olmayanlardan vazgeçilebilir ve dahilde istihlak ettiğimiz bir kısım malları da ihraç ederek kendimiz bazı imkânları yaratabiliriz. Türkiye, ihracat ve ithalâtına çeki düzen vererek, dışarıya gönderdiği işçilerinin kazançlarından bir kısmını memlekete kanalize ederek kalkınma plânının kaynaklarını arttırabilir. Kanaatimizce Türkiye bundan böyle dış yardımlara fazla güvenmekten vaz geçmelidir. Öyle anlaşılıyor ki bir kısım Konsorsiyum üyeleri iktisadî yardımları siyasî hedeflerinin bir vasıtası yapmaktan ayırabilecek bir anlayış içine henüz girememişlerdir.

GÜMÜŞPALA

Geçen hafta içerisinde A.P. Genel Başkanı sayın Ragıp Gümüşpala, bir kalb krizini müteakip ansızın öldü. Gerek bu güne kadar işgal etmiş olduğu mevki ve gerek emekliye ayrılmasından sonra siyasî hayata atılarak A. Partisinin genel başkanlığını deruhte etmek suretiyle yaptığı hizmetler ehemmiyetlidir.

Askerlikten gelmiş olması sebebiyle disiplini bir vazife şuuruna bağlı olan Gümüşpala, bu anlayış içerisinde vazifesine devam ederken ölmüş olması ciddi bir üzüntü mevzuu olmuştur. Kendisinin bu partinin başında birçok buhranlı günleri, hüsnüyeti ve mes'uliyet anlayışı içerisinde atlatmış olması gerçekten A. Partisine çok şey kazandırmıştır. Belirtmek gerekir ki bu parti içindeki zıd cereyanlar ve kutuplaşmalar, Gümüşpala'nın siyaset ve pazife anlayışı içerisinde erimiş ve aşırı istikametlerde gelişmemiştir. Bu bakımdan A. Partisi genel başkanının, gerek memlekette demokrasinin yerleşmesindeki iyi niyetli davranışı ve gerek A. Partisinin kökleşmesindeki rolü inkâr kabul etmez bir gerçektir. Böylece A. Partisinin Gümüşpala'nın şahsına olan vefa borcu çoktur. Öyle ümit ve temenni ederiz ki, ancak müteveffa genel başkan Ragıp Gümüşpala'nın bu parti içerisinde, hüsnüyeti ile önlemeğe muvaffak olduğu aşırı hareketler, bu hüsnüyete sahip olamayacak yeni bir genel başkanın sevk ve idaresinde yeniden su üstüne gelmez ve demokratik nizamımız yeni sarsıntılara maruz kalmaz.

FORUM olarak, sayın A. Partisi Genel Başkanı Orgeneral Ragıp Gümüşpala'nın zamansız ölümünden dolayı üzüntülerimizi bildirir, yakınlarının acılarını paylaşıyoruz.

SIYASİ TARİH

1789 - 1960

Yazan :
Prof. Dr. Fahir H. Armaoğlu

850 sahife, fiyatı 50 T. L.

İsteme adresi :

Siyasal Bilgiler Fakültesi
Yayın Memurluğu

KÂZIM ORBAY

Dr. Fikret ÜRGÜP

Kâzım Orbay'ın psikolojik yapısı kolay anlaşılır cinsten değildi. Düşündürücü bir kişiliği vardı. Psikodinamik incelemelerle onun ne için ve nasıl öyle olduğu üzerinde durmak istemiyor, sadece farkına varmadan geçemediğim bazı karakter özelliklerini anlatmak ihtiyacını hissediyorum.

İnsanlık âbidesinin ayakta durmasında, yükselmesinde, büyük insanların payları çoktur. Büyüklük, insana saygıdan kök alır. Başkasına saygı duymak kendindeki insanlık hissesine saygı duymakla mümkün olur. İnsan imkânlarının ileri bir seviyesine erişmiş olan Kâzım Orbay, büyüklük hezeyanına kapılmaz, kendini herkesle bir görürdü. Ondaki insanlık ideali, vardığı yerden çok ötede olsa gerek. Varılmayan o idealin önünde eğilir, kendini bir hiç saydığı olurdu.

Ben neyim ki? diyen kimse insanlığın sınırlarını görmüş ve o sınırları genişletmeyi, bütün güçlüklerle rağmen amaç edinmiş insandır. Kâzım Orbay'ın büyüklüğü, insan ölçüsündeki değerini ve vardığı yeri bilerek, onunla yetinmek, başkalarının insanlığı daha öteye götürmelerine yardım edişindedir. Bu da kendi şahsiyetini ortadan çekip, insana saygı göstermesinde açık şekilde görülür.

Kendi başarısını bilir ve ulaştığı yeri küçümsemezdi. Askerlikte, rütbe ve ilerleme bir yere kadar varır, derdi. Bunu bir piramide benzetirdi. Askerlik piramidinde, zirveye yaklaştıkça yer daralır ve en sonunda bir tek sivri nokta vardır. Oraya varan da bir tek kişidir, ve yerini arkadan gelene bırakacaktır. Kâzım Orbay'dan duyduğum bu imajı belki fazla genişletmiş, develope etmiş olabilirim, ama bu askerlik rütbelerine değil insanlığın vardığı sonuçlara da aydınlık getirmektedir. Kâzım Orbay'ın mesajı buydu. İnsanlığın en son imkânlarını denemek. Hayat olaylarından hiç birini küçük görmez, ihmal etmez, hepsini anlamaya çalışır, kısacası insan mahlûkuna saygı gösterirdi. Bu da insanlık ailesinin kadere karşı savaşında hep beraber olmayı desteklemektir. Var olusun paylaşılan çıkmazları karşısında, insanın insana el uzatması, ona saygı duymakla bağlar. Eski Mısır kabartmalarında, ölünün hayatta kalanın elini sıkmasındaki anlayışa kadar, insanlığı sevmek ve saygı duymanın dereceleri vardır. Geri kalanın elini sıkarak ölü, ona : - korkma, ilerle, sabret, belki bir çare bulunur, der gibidir. Akşam gazetesinde, Kâzım Orbay'ın hasta yatağında, ölümün eşliğinde çekilmiş bir resmi çıktı. Yaşama gücü tükenmiş, kumldiyamaz yatarken alınan fotoğrafta, sağ elini kaldırmış, selâm veriyor, insanlığa! Sabır ve metanet diliyor, sade selâm değil.

Kâzım Orbay, her zaman herkese, soy adına sayın kelimesini ekliyerek hitabederdi. Tabii olması gereken bu insan saygısını anlamak güçlü ve zaten kimseler onun bu davranışına takılmazdı. Daha faydalı işleri olsa gerekti.

Kâzım Orbay Kurucu Meclis Başkanı iken, bir kaç defa senatoya reislik etmiş, ve senatörlerin karşısına her defasında frakla ve beyaz kravatla çıkmıştır. Bir milleti temsil edenlere saygı göstermemek olur mu? diye düşünüyordum.

Sanırsam, onun bu davranışı protokola uymak için değildi, bir şeyi, insana ve millete saygıyı anlatıyordu.

Bu anıyla, insanlık serüveninde ön sıraya girmiş, ileri görüşlü, kuvvet veren, metin ve kahraman Orgeneral Kâzım Orbay'ın insanlık âbidesindeki yerini olduğundan fazla değerlendirdiğimi sanmıyorum.

Forum, Orbay'ın vefatından duyduğu üzüntüyü bildirir, ailesi ve sevenlerin acılarını paylaşıyor.

Milletlerarası Basın Enstitüsünün XIII. Yıllık Kongresi

Milletlerarası Basın Enstitüsünün (I. P. I.) XIII. yıllık kongresi 3, 4 ve 5 Haziran günleri İstanbul'da Belediye Sarayında toplandı.

1410 üyesi ile 51 memleketin 600 den fazla gazetesini temsil eden Milletlerarası Basın Enstitüsünün bundan önceki yıllık kongreleri sırasıyla Paris (1952), Londra (1953), Viyana (1954), Kopenhag (1955), Zürih (1956), Amsterdam (1957), Washington (1958), Berlin (1959), Tokyo (1960), Tel Aviv (1961), Paris (1962) ve Stokholm (1963) de toplanmıştır.

XIII. Yıllık Kongre «Türkiye yüz seneden beri hürriyet rejiminin arkasındadır. Türkiye hürriyet rejimi denildiği zaman bunun temeli olan unsurlar arasında basın hürriyetinin ön safta geldiğini uzun hayat tecrübesi ile öğrenmiş ve benimsemiştir» diyen Başbakan İsmet İnönü'nün yaptığı konuşma ile açıldı.

Avusturyaya, Avusturya, Bahama, Belçika, Canada, Seylan, Danimarka, Finlandiya, Formoza, Fransa, Almanya, Yunanistan, Hong Kong, Hindistan, İran, İsrail, İtalya, Japonya, Hollanda, Norveç, Pakistan, Güney Afrika Cumhuriyeti, Güney Kore, İsveç, İsviçre, Büyük Britanya ve Amerika Birleşik Devletlerinden gelen 160'ı aşkın gazeteci Kongre süresince üç gün İstanbul Belediye Sarayının modern - fakat havalandırma tertibatı unutulmuş ya da bozulmuş - toplantı salonunda, sıcaktan bunalarak, çeşitli meslekî konular üzerinde çalıştı. Dört gece de 19. yüzyıl Osmanlı Saraylarının salonlarında İstanbul Gazeteciler Cemiyeti Başkanının, Turizm ve Tanıtma Bakanının, İstanbul Valisinin ve İstanbul Belediye Reisinin davetlisi olarak verilen resepsiyonlarda eğlendi.

I.P.I.'nin Türkiye Millî Komitesi ve Turizm ve Tanıtma Bakanlığı olağanüstü bir çaba ve yakın bir işbirliği sonucu ger-

ğekten başarılı bir organizasyon örneği ortaya koydular.

Yurdumuzda mevcut yerli, yabancı resmi ve özel, bellibaşlı Haber Ajansları Kongre süresince Belediye Sarayına yerleştirdikleri özel makineleri ile Kongreye dakikası dakikasına yeryüzünün dört köşesinden haber ve resim ilettiler.

Devlet İstatistik Enstitüsü yayınlarını teşhir ettiği - fakat dağıtmadığı - mütevazi köşesi ile Kongrede dolaylı propaganda yolunu açıkça arıyan tek resmi teşekküldü.

Turizm Bakanlığının yerinde tavassutu ile davet edilen Dışişleri, Millî Savunma Bakanlıkları ve Devlet Plânlama Teşkilâtının yetkili temsilcileri Kongre boyunca Kongre üyelerinin yurdumuzla ilgili sorularını cevaplandırıp çeşitli konularda kendilerini aydınlattılar.

UNESCO Millî Komitesinin geçen yıl Atatürk'ün 25. ölüm yıldönümü vesilesi ile İngilizce, Fransızca, Almanca olarak hazırladığı «Atatürk» adlı eser, Turizm ve Tanıtma Bakanlığının bastıracağı Tahsin Öz'ün «Turkish Ceramics» i, Devlet Plânlama Teşkilâtının 5 Yıllık Kalkınma Plânı ve Nimet Arzık'ın Fransızca şiirleri delegelelere dağıtılan yayınlar arasında göze çarpanlardı.

PTT her türlü muhabere ihtiyacını karşıyabilen güler yüzlü ve faal bir ekip- le Kongrenin hizmetindeydi.

Kongre salonunun altına isbet eden Belediye Sarayı giriş kapısının sağında çocuk Ressam Bedri Baykam'ın bir sergisi açılmıştı. Bedri Baykam'ın babası Suphi Baykam ise Kongre kulislerinde oğlunun temsilciliğini yapıyordu.

1950 yılı Ekim ayında New York'ta, Columbia Üniversitesinde, 15 memleketin 34 gazetecisinin iştiraki ile toplanan bir konferans sonucu, 1951 senesinde, merkezi Zürih'te olmak üzere, kurulan «Milletlerarası Gazetecilik Enstitüsü», «İcra Komitesi», «Sekreterlik», «Millî Komiteler» ve «Yıllık Kongre» den teşekkül etmektedir. Yıllık Kongrenin seçtiği 20 kişilik İcra Komitesinin Türk üyesi - aynı zamanda İPİ'nin kurucularından olan - en yaşlı Türk gazetecisi Ahmet Emin Yalman, Kongre sonunda yerini genç gazeteci Apdi İpekçiye bıraktı.

Bellibaşlı amacı basın hürriyetini korumak olan Milletlerarası Basın Enstitüsünün XIII. yıllık kongresi sırasında bazı muhalif İstanbul gazetelerinin, manşetlerinden Kongre kulislerine kadar yayılan, bir «Türkiye'de Basın Hürriyeti yoktur», «Türk Millî Komitesi gerçekleri saklıyor» kampanyasına giriştikleri görüldü.

Enstitü Tüzüğü'nün bu türlü şikâyetlerin ancak üyeler tarafından Kongreye getirilebileceğini açıkça eblirtmesine rağmen, Türk Millî Komitesi, yerinde bir jestle, bizzat kendi üyeleri vasıtasıyla söz konusu şikâyetleri Kongreye getirdi ve bitaraf bir Komitenin konuyu incelemekle görevlendirilmesini sağladı.

Sadece 5-6 yıl önce Basın Hürriyetini savunan Türk Gazetecilerine yapılan baskuları protesto ettiği için zamanın iktidarı ve onu tutan basını tarafından tel'in edilen,

hattâ komünistlerin nüfuzu altında olduğu ileri sürülen Milletlerarası Basın Enstitüsünü bu kere Türk basınının merkezi İstanbul şehrinin, Türk Hükümetinin dostça karşıladığı bir gerçektir.

Kapalıçarşı vitrinleri bile «Welcome İPİ» pankartları ile süslenmişti.

İran'da İlk Eğitim

Geçen sayımızda (Ne Diyorlar?) sütununda, «İran'da köy kalkınması için bir çalışma» başlığı altında, İran Maarif Nezaretinin Müsteşarı Amir Birjandi tarafından kaleme alınan bir broşürün ilk kısmını yayınladık. Bu sayımızda, neşriyatımıza devam ederek, 1962 de İran hükümeti tarafından kurulan Eğitim Ordusunun hedefleri hakkındaki izahatı neşrediyoruz.

Geçen sayıda çıkan kısımda, İran'da ilk eğitim problemi ele alınmış ve bilhassa köylerde ilk eğitimin karşılaştığı muazzam güçlükler işaret edilmişti. İranda nüfusun % 70'i tahminen 50.000 köyde yaşamaktadır. Münferit köylerde yaşayan bu kitlelere eğitim hizmetlerini götürmek hakikaten altından kolayca kalkınılamıyacak bir şey. Bu bakımdan, İran'ın karşılaştığı problemin, Türkiye'ninkinden daha müşkül oldu-

ğu muhakkaktır. Nitekim İran'ın şehirlerinde, çocukların % 84'ü ilkokula giderler iken, köylerde çocukların ancak % 24'ü okula gidebilmektedir. Bizde ise, köylü çocukların % 50 sinden fazlası ilkokula gidiyorlar.

Köylerde ilk eğitim davasını daha sürat ve kat'iyetle halletmek üzere, 1962 senesinde İran Hükümeti önemli bir adım atmıştır. Bu da askerliğe çağrılan lise mezunlarına askerliklerini bir köyde öğretmen olarak yapmalarına imkân veren bir eğitim ordusunun teşkili olmuştur. Bu tedbir, bazı bakımlardan 1960 senesinde Millî Birlik Hükümeti tarafından Türkiye'de alınan tedbiri andırmaktadır. Bizde çok iyi niyet mahsulü olan tedbir, maalesef iyi hazırlanmadan tatbik edilmiş ve bazı aksamalara yol açmıştı. Bizdeki tatbikatın süresi de uzun olmamıştır.

Anlaşıldığına göre, İran daha fazla hazırlık yaparak daimî bir müessese kurmak yoluna girmiştir. İki memleketin, yaptıkları tecrübeler hakkında fikir ve bilgi teatisinde bulunmaları çok faydalıdır. Bir-birimizden öğreneceğimiz çok şeyler vardır.

Sütunlarımızda yayınlamaya devam edeceğimiz İran Maarif Müsteşarının, İran ile Türkiye'nin, eğitim mevzularında yaklaşmasında yardımcı olmasını dileriz.

İncelemeler

MODERN HİNDİSTAN'IN YAPICISI NEHRU ARDINDAN :

Düşünceler ve Anılar...

Leylâ ÇAMBEL

«Işık, daha çok ışık...»

- Goethe'nin son sözleri -

Nehru bir semboldür - Türk'ün Atası gibi. Ayırd edilemez Hindistan Nehru'dan - Türkiye'nin Atatürk'ten ayırd edilemeyeceği gibi...

Nehru bir rehberdir - Türk'ün Atası gibi. Yol gösterecektir Hintlilere bugün, yarın - Türklere güç zamanlarda rehberlik yapan Mustafa Kemal gibi...

«Işığımız söndü» dedi Hindistan'ın en yaşlı bakamı - Nehru'nun faniliğini Parlamente'ya duyururken. Aynı şeyi Nehru söylemişti, Gandhi öldürülünce, «Karanlıkta kaldık. Işığımız söndü...»

Nehru'nun ölüm haberi Hintli mebusları ağlattı. Oysa ki hasta olduğu biliniyordu çoktan. Fakat bilmek başka, kondurmak başka..

«Yaşlarımızı dökün, ey Türkler», diye haykırdı Falih Rifki Atay - 1938 yılının o kasvetli Kasım günlerinde - «Boşaltın sonuna kadar, Atatürk'ün ölümünü görenler, bir daha kime ağlıyacaksınız?..» Mebuslar Ankara'ya çağrılmıştı Atatürk fenalaşınca. Ölüm haberi Mecliste duyulunca, kimse kimsenin yüzüne bakmadı, bakamadı - kimse kimse ile konuşmadı, konuşamadı. Oysa ki hastalığı biliniyordu çoktan. Fakat bilmek başka, kondurmak başka...

Atatürk'ün öldüğünü duyan köylüler sel gibi aktılar İstanbul'a. Kimi ilk defa geliyordu büyük şehre - fakat ne sağa bakıyorlardı, ne sola - sessiz orduların yürüyüşü idi sanki - acıklı bakışları öne doğru eğik, ilerliyorlardı saraya doğru. İstanbul'a geldiler, yal-

nız katafalkı gördüler - başka hiç bir şey - ve ağladılar.

Nehru'nun ardından da böyle olmuş. Sarıklı köylüler sel gibi akmışlar, kurtarıcılarını son defa görmek için. «Nehru, Nehru» diye feryat ediyormuş halk, onu ebedî yolculuğunda uğurlarken...

Bu yazının amacı çapları kıyas etmek değildir. Büyük adamlar terazide tartılmaz. Sağlıklarında veya göçtüklerinde, saçıkların ışık veya gölge ile anırlar, isimleri unutulmadıkça...

Ben sadece Atatürk ile Nehru arasında ilgi çeken bazı benzerlik noktaları üzerinde durmak istiyorum. Zaten bilinen şey: Her ikisi de sömürücü emperyalizme karşı direndiler, batıya yönelen, şarklılığı geride bırakan modern bir devlet kurdular. Her ikisi de, kurtuluş hamlesinden sonra, yendikleri düşmanlarına barış ellerini uzattılar. Her ikisi de, ülkelerinin - gelişmemiş ülkelerinin - hürriyet içinde kalkınmalarını istediler, ne taç diktatör olmak istediler, ne de taçsız diktatör. «Demokrasi, Atatürk inkılabını zincirinin son halkasıdır» der İnönü. Nehru 400 milyon Hintliyi demokratik bir sosyalist rejim içinde kalkındırmak yolunu tuttu. Her ikisi de kadına toplum hayatında itibar etti. Her ikisi de devletçi, her ikisi de komünizme karşı idi. Atatürk'ün şiarı, Nehru'nun şiarı oldu: «Yurtta sulh, cihanda sulh.» her ikisi de savaşı ancak saldırı hâlinde kabul ediyorlardı - meşru savunma olarak. Her ikisi de ölmezden önce, prestij konuları hâline gelen millî toprak dâvalarını - Hatay ve Keşmir meselelerini - barışçı yollarla çözmek istediler. İki de öleceklerini bildikleri halde, kendilerine halef tayin etmediler. İkinin de halefi - ilham ettikleri millî beraberlik havası içinde - sessiz sedasız oy birliği ile seçildi. İki de ölmezden önce, siyasi hasımları ile barıştılar. Atatürk'ün şahsî dileği üzerinedir ki - kamu oyuna tercüman olan bazı aleyhteki gazete yayımlarına rağmen - 150 likler yurda dönebildi. Nehru gözlerini hayata yummazdan önce Keşmir arslanı Abdullah ile barıştı.

Her ikisi de idealist, fakat asla romantik değil, realist devlet adamları idi. Her ikisi de milliyetçi ve vatansever, fakat şoven değildi. Her ikisi de manevî değerlere kıymet verirdi. Ef-lâtun'un devlet töneticileri için sağlık verdiği «filozof-kral» kişiliği, sade Nehru'da değil, aslında asker ocağından yetişmesine rağmen, Atatürk'te de gö-

rülür. Öz çocukları imiş gibi severdi Atatürk, dil ve tarih kurumlarını, Memleketin aydınları ile çeşitli konular üzerindeki sofra sohbetlerini hayatının en tatlı dakikaları meyânında sayardı.

Her ikisi de dinlerin bâtil itikatlarına inanmıyorlardı. İşte Uehru'nun vasiyeti, ardından dinî tören istemedi. «Bunlara inanmadığım için, iki yüzlük olacağını sanıyorum.»

Her ikisi de milletlerine hakikatı söylemekte sakınca görmüyorlardı.

Atatürk'ün hayranı idi Nehru. «Gençliğimin bir kahramanı idi Mustafa Kemal Paşa» dedi, Atatürk'ün 25 inci ölüm yıldönümünde. Dumlupınar zaferinin haberi Nehru'ya, hürriyet uğrunda yattığı zindanda ulaşmış, sevinç gözyaşlarını tutamamış, ağlamış...

«Gençliğinin kahramanını» görmemiş olmak Nehru için bir ukte idi. Fakat bir tesellisi oldu: Atatürk ruhunun şahlandığını gördü, Türk gençliğinin onun vasiyetini yerine getirdiğini gördü - ihtilâl öncesi günlerde Türkiye'ye geldiğinde.. Nehru'nun, zamanın iktidarına karşı ne kadar soğuk durduğu, demokrat parti organı ZAFER'de çıkan müşterek resimlerde fazlasıyla belli oluyordu.

Nehru Türkiye'ye biraz da, Atatürk'ün en yakın silâh ve inkılâp arkadaşı İnönü'yü görmeğe gelmişti. Oysa ki, iktidar mensupları, Hindistan Büyük Elçiliğinde Nehru için verilecek resepsiyona muhalefet liderinin davet edildiğini öğrendikleri vakit, İsmet Paşa geldiği takdirde kendilerinin davette bulunamayacaklarını bildirdiler. Cevap şu mealde oldu: «Siz bilirsiniz...» Ve Nehru - aslında İnönü'nün evi olan - Hindistan Büyükelçiliği bahçesinde İnönü ile sohbet etmekten büyük bir haz duydu. Zamanın Başbakanı yüksündü ve gelmedi, Dışişleri Bakanı ise - nezaket-sizliği fazla ileri götürmemek için olacak - muhalefet lideri ayrıldıktan sonra, davete geldi. Fakat o zaman da yağmur boşandı, bahçeden firar eden edene.

Memleketimize geçmiş iktidar zamanında bir çok yabancı devlet adamı geldi. Alman Cumhurbaşkanı Heus te, İnönü ile görüşmeğe çok önem verdi. Diğerlerinin çoğu ise, iktidarın ikazları karşısında, Nehru gibi şahsiyet gösteremediler. İçlerinde en çok medenî cesareti, eski Yunan Başbakanı Karamanlis gösterdi, İnönü'nün evde bulunmadığını bildiği bir saatte, Dışişleri Bakanını Averoff ile birlikte, Garp Cephesi kumandanının evine kart bıraktı. Oysa

ki, müttefik Amerika'nın Cumhurbaşkanı General Eisenhower - ikinci dünya harbinde Fransa'nın çöküşünden sonra İngiltere'yi yalnız bırakmıyan, savaşı Boğazlara ve Anadolu'ya sıçratmıyan, Rusya'nın zaferinden sonra Stalin'in toprak isteklerine kafa tutan, B. Amerika ile Truman doktrini üzerinde anlaşan Türkiye'nin ikinci Cumhurbaşkanı İsmet Paşa ile tanışamadı.

Nehru'ya ait küçük bir hâtırâ anlatacağım. Harb Okulu öğrencilerinin yürüdüğü o meşhur 21 Mayıs gününde - hükümetin ikazlarına rağmen yaptığı basın toplantısında - kendisine «Atatürk gibi hürriyet savaşçısı olması sebebiyle», susturulmakta olan muhalefetasını namına, üst sol cebi üstünde G. M. K. (Gazi Mustafa Kemal) harfleri işlenmiş bulunan Atatürk'e ait bir keten gömlek verdim. Gömleğin cebinde saklı olarak, iktidarın hürriyet aleyhindeki tutumunu dile getiren bir iki yazı vardı. Nehru önce büyük bir tevazu ile, Atatürk'ün gömleğini kendi şahsı için kabul edemeyeceğini bildirdi. Ancak, paket açıldığında, gömleğin cebinde bazı kâğıtların hışırdaydığını sezince, gömleği derhal kaldırttı ve o sıcak sesle ve o pürüzsüz İngilizcesiyle, büyük adamın hâtırâsını Hindistan'da bir müzeye armağan edeceğini söyledi. Nehru sonra İstanbul'a gitti. İhtilâl'e daha birkaç gün vardı. Demokrat partiye yakınlığı ile tanınan o zamanki Türk Kadınlar Birliği bir tebliğ yayınladı: Gömleğin çalınmış olmak ihtimalini ve Atatürk'e ait bir giyim eşyasının memleket dışına hediye etmenin suç olduğu iddiasını ortaya atarak, misafir Başbakanın gömleği Türk Kadınlar Birliğine teslim etmesi isteniyordu. Nehru, Türklerin dillere destan misafirperverliğiyle bağdaşmıyan bu teşebbüsü bilmezlikten gelmek inceliğini gösterdi. Ankara'daki basın toplantısında bulunan gazeteci arkadaşlar, Nehru'nun Türk basın hürriyeti dâvasına ne kadar sıcak ilgi gösterdiğini hatırlıyacaklardır.

Yer yüzündeki pek az lidere nasip olmuştur: Ölümleri üzerine başka ülkelerdeki insanların yas tuttuğu. Lincoln öyle idi, Siberya'daki esirler ağlamış ardından. Atatürk öyle idi. Merhum Peşte Büyükelçimiz Behiç Erkin'in bir hâtırâsı var: Atatürk'ün hastalığı duyulduğu zaman, bir Macar köylüsü kilometrelerce yol yürümüş köyünden Peşte'ye, Türk sefaretine gelmiş, elinde bir tencere, içinde bir ot, kolunun üstünde bir battaniye, «İşte», demiş,

«hastalığını gazetede okuduğum büyük adamın derdine deva getirdim. Otu kaynatırsınız bu tencere içinde, sonra karnına pansıman yaparsınız, üçümesine diye şu battaniye ile örter-siniz Türkiye Cumhurbaşkanı...»

Bugün Nehru için, yalnız Hindistan'la dost olan devletler değil aralarında ihtilâf bulunan Pakistan da yas-

tutmakta... Çünkü Nehru, yalnız Asya-da değil, dünyada bir ışık idi, yüksek insanlık ve medeniyet idealleriyle, bu ölçüler içinde tuttuğu vatan sevgisiyle, barışa olan inancı ile - fanî varlığı derin bir ruh âlemi akseden ışıltılı yanan gözleriyle, asil nurlu yüzü ile, sıcak sihirli kişiliği ile - Türklerin Atası gibi - Hintlilerin «Panditçi» si - Nehru...!

Sanayinin istikbali ve Montaj Talimatı

Osman OKYAR

Son zamanlarda sanayiimizin istikbali bakımından fevkalâde mühim olan iki üç tedbir gerçekleştirilmiştir. Bunlardan birincisi, Nisan 1964 te Bakanlar Kurulu kararı ile kabul edilen Montaj Talimatnamesi, ikincisi de 26 Mayıs 1964 tarihinde Resmî Gazete'de nevretilen «mamûl ihracında vergi iadesi ile ilgili» yeni kararnamedir. Nihayet, gümrük vergilerinin değiştirilmesinin de sanayiimiz üzerinde tesirleri olacaktır.

Birinci tedbirin gayesi, memleketimizde bilhassa tarım âlet ve makineleri, karayolları taşıtları ve elektrik malzemesi sahalarında, son senelerde kurulmaya başlamış bulunan fabrika ve imalâthanelerin inkişafını tanzim etmek ve bunları, gittikçe artan ölçüde, dahilde imal edilmiş parçaları kullanmaya teşvik etmektir. Vergi iadesinin gayesi ise, dış memleketlere ihracat yapabilecek güçte bulan endüstrilerde (başta mensucat endüstrisi) ihracatı gerçekleştirdikleri takdirde, imalât ile ilgili bulunan vasıtalı vergilerle, bazı vasıtasız vergilerin ve resim ile harçların kendilerine iadesi suretiyle, sınıf mamul ihracatını teşvik etmektir.

Netice itibariyle, birinci tedbir, yeni gelişen endüstrilerin inkişafını istihdaf etmekte, ikinci tedbir de, eski endüstrilerimizin ihracata yönelmek suretiyle, istihdallerini arttırmalarını istihdaf etmektedir. Sanayiimizin istikbali bakımından büyük önem taşıyan bu tedbirlerden birincisini bu incelemede gözden geçireceğiz ve Montaj Talimatı hakkındaki düşüncelerimizi ifade edeceğiz. Vergi iadesi meselesini gelecek sayımızda ele almaya çalışacağız.

MONTAJ TALİMATI :

Montaj Talimatının esasları, 15 Mayıs tarihli «İktisat ve Maliye» dergisinde çıkan bir yazıda, Dr. Selâhattin Tuncer tarafından özetlenmiş bulunmaktadır. Aşağıdaki izahlarımız kısmen bu yazıya istinat ediyor.

Talimatın girişinde, hedefler ele alınmış, bunlar şu şekilde sıralanmıştır: Mahdut döviz imkânlarını en iyi şekilde kullanmak, montaj sahalarında yerli parça yapımını geliştiren firmaları desteklemek, tesbit edilen şartlara uyulmak kaydıyla serbest rekabetin doğmasını temin etmek.

Talimatta, 1964 ve 1965 seneleri için, çeşitli kollarda döviz tasarruf nisbetleri tesbit edilmekte ve firmaların bu nisbetlere ulaşmaları istenmektedir. Döviz tasarrufu nisbetinin birinci unsuru mamulün yurt dışında fabrika teslimi ihraç fiyatı, ikinci unsuru, ayın mamul dâhilinde imâl edildiğinde bunun için ödenen parça ve malzeme bedeli ile patent hakkı v.s. olarak ödenen hedeflerin toplamıdır. İkinci unsur birinciye nisbet edildiğinde, döviz tasarruf nisbeti bulunur. Talimatta, 13 sanayi kolu için bu nisbetler ayrı ayrı hesaplanmış olup, firmaların montajda bu nisbetleri tahakkuk ettirmeleri şart kılınmıştır. Aksi takdirde verecekleri banka teminat mektupları Hazineye gelir kaydedilecek ve müteakip devrede döviz tahsisi yapılmıyacaktır.

Hâlen memleketimizde 70 kadar firma montaj faaliyetleri ile iştigal edip, bunlar üç ana sanayi kolunda bulunmaktadır: Tarım âlet ve makineleri, karayolları taşıtları ve elektrik malze-

mesi. 1964 programından aldığımız bilgilerle bu üç sanayide, bir yandan imalât ve ithalât, diğer yandan 1964 tahminlerini gözden geçirelim :

a) Tarım âlet ve makineleri :

Burada başta gelen mamul traktördür. Traktör üretiminin gayrı-sâfi kıymeti, bu koldaki toplam üretimin gayrı-sâfi kıymetinin yarısından üstündür. Hâlen traktör montajı ile iştigal eden üç kurum mevcut olup senelik toplam kapasiteleri 11.500 dür. 1962 senesinde ise, 2574 traktör monte edilmiş ve 1569 traktör ithal edilmiştir. 1963 ve 1964 senelerinde, plânda, dâhilde imâlî öngörülmüş olan traktör sayısı beher senede, 6000 traktördür.

Traktörden maada, pulluk, tırmık, mibzer, biçer-döğür v.s. gibi zirai mabullerin montajı yapılmaktadır.

1962 senesinde bu sanayi kolunda imalât kıymeti 90 milyon lira ve ithalât 40 milyon lira (cif) civarında kalmış (ceman 130 milyon), 1963 senesinde mecmu satışların 322 milyon liraya (126 milyon imalât, 142 milyon ithalât); 1964 senesinde ise mecmu satışların 327 milyon liraya çıkacağı tahmin edilmiştir. Görülüyor ki yıllık programlar bu sanayi kolunda, 1962 ye nazaran, % 150 nisbetinde bir artış derpiş etmişlerdir. Bu arada, 1963 senesinin ilk 6 ayında 1128 traktörün ithal edildiğini kaydedelim. Tarım makineleri sektörün de 1964 için kabul edilen döviz tasarruf nisbeti % 25 ve 1965 için % 35 tir.

b) Karayolları taşıtları :

Kamyon, kamyonet, pikap, otobüs, minibüs ve binek otomobilleri montajı ile meşgul hâlen faaliyette olan üç, dört firma vardır. Chrysler firması da İstanbul'da yatırımını tamamlamış ve faaliyete geçmek üzeredir. Diğer bazı ecnebi firmaların (BMC ve İszizu) İzmir'de tesisler kurmak yolunda oldukları anlaşılmaktadır.

Bu sahada hâlen mevcut olduğu tahmin edilen kapasite şöyledir :

Kamyon - kamyonet	10.800
Otobüs - minibüs	1.400
Otomobil - jeep	8.500
	20.700

1962 de üretim ve ithalât aşağıda gösterilmiştir :

	İ m a l â t		İ t h a l â t	
	Sayı	Değer (milyon TL.)	Sayı	Cif değer (Milyon TL.)
Kamyon - Kamyonet	1.354	72	13.500	356,9
Otobüs - Minibüs	820	22,5		
Otomobil - Jeep	877	24,2	(—)	187,7
	3.051	119,0	35.000	544,6

(— Bilgi yok)

Görülüyor ki, 1962 senesinde 13500 ü kamyon olmak üzere, 35.000 aded taşıt ithal edilmiş ve Türkiye'de 3.050 aded taşıt monte edilmiştir.

1963 senesinde 31.000 nakil vasıtasının ithal edildiği malûm olmakla beraber, Türkiye'de kaç vasıtanın monte edildiği malûm değildir. İthal edilen binek otomobillerinin aşağı yukarı hepsi bedelsiz ithal yolu veya Türkiye'de ecnebi diplomatların satışları vasıtasıyla getirildiği malûmdur.

1963 programında, 2000 kamyon - kamyonet, 2.220 otobüs - minibüs, 1800 arazi binek otomobili imâli öngörülmüştü. Programın gerçekleşmesi şekli hakkında bilgi sahibi değiliz.

Programda ifade edildiğine göre, 1964 yılında karayolları taşıt ihtiyacının giderimesinde, yurt içi imâl ve montaj esas alınmıştır. 2.500 kamyonun, 2.400 otobüs - minibüsün montajı öngörülmüştür. Jeep ve otomobil talebi 6.900 olarak tahmin edilmiştir. 1964 ün ilk üç ayında, ithal edilen nakil vasıtaları sayısı 8.000 olup, geçen sene aynı devrede ithal edilen sayıya nazaran (4.000) çok yüksektir. Buna mukabil, kamyonların dâhil edildiği kademedede, ithalât 11.784 tondan 9.000 tona düşmüştür.

Montaj talimatnamesine göre 1964 senesinde kamyon ve kamyonette döviz tasarruf nisbeti % 20 olarak, 1965 senesinde % 30 olarak tesbit edilmiştir.

c) Elektrik âletleri :

Bu sektörde yerli imalât oldukça ilerlemiştir. 1962 yılında 300 milyon liralık yerli imalât ve 114 milyon liralık ithalât yapılmıştır. 1963 yılında 331 milyon liralık yerli imalât ve cif bedeli 270 milyon tutarında ithalât yapılacağı tahmin edilmiştir.

1964 programında, elektrik âletleri talebinin 557 milyon liraya yükseleceği, bunun, 361 milyon liralık dahili imalât ve 130 milyon liralık cif ithalâtla karşılanacağı tahmin edilmiştir. Bu sektörde monte edilen başlıca mamûller şunlardır: (Parentez içindeki rakamlar milyon lira olarak 1964 senesinde muhtemel imalât kıymetidir):

Transformatörler (20 milyon), iç tesisat kablosu (47 milyon), pil (22 milyon), akümülatör (18 milyon), işaret lâmbaları (20 milyon), radyo (148 milyon), ampul (20 milyon), süpürge - ütü (3.7 milyon). 1964 programında buz dolabına bu tahminlerde yer verilmemiş olmasını bir zuhul eseri olarak kabul ediyoruz.

Montaj Talimatı, bu sektörde oldukça yüksek döviz tasarruf nisbetleri kabul etmiştir. Ezcümle, buz dolabında % 60, radyoda % 35 tir.

**

Yukarıda montaj Talimatının esaslarını ve tatbik edileceği başlıca sahalarda durumu tetkik ettik. Sanayimizin inkişafı bakımından bu talimat ve getirdiği hükümler hakkında ileri sürebileceğimiz düşünceler nelerdir?

Evvelâ, ana maksadın yerinde olduğunu kaydedelim. Türkiye'de montaj endüstrileri namı altında toplanan endüstriler, esas itibariyle Batı memleketlerinde gelişmiş olup, tüm imalâtın kompleks teknik bilgi ve münasebetlere dayandığı ve son senelere kadar daima ithalât mevzuu olan mamullerin istihsal edildiği endüstrilerdir. Türkiye de yeni bir gelişme safhasına varınca ve sınıf potansiyeli yükselince, bu kabîl modern endüstrilere imkân vermek zorundadır. Bu endüstrilerin gelişmesinin, evvelâ büyük kısmı dışardan ithal edilen parçaların burada bir araya getirilmesi ile başlaması normaldir. Montaj işinin, Türk ve yabancı sermayesinin müştereken çalıştığı şirketler vasıtasıyla yapılmasında isabet vardır, çünkü teknik itibariyle girift ve ileri mamuller mevzuubahistir ve Türk mühendisleriyle işçilerinin teknikleri öğrenmeleri ve bunları tatbik etmeleri zamana mütevakıftır. Binaenaleyh, bu endüstrilerin sağlam bir şekilde Türkiye'de yerleşmeleri, Batı ile işbirliğine ve tedrici bir suretle ilerlemeye bağlıdır.

Montaj Talimatının esas istikameti yerinde olmakla beraber, tatbikatı kolay olan bir program değildir. Mev-

zuubahis endüstri ve hattâ firmaların istihsal şartları iyice ve tarafsız olarak takip edilmelidir. Tesbit edilmiş olan döviz tasarruf nisbetleri nihayet az çok keyfi olarak bulunmuştur. Maksat yerli imalâtın hissesini artırmak olmakla beraber, fiilen vukubulan ve fiilen mümkün olan ikame temposu, baştan kabul edilen nisbetlere uygun olmayabilir. Böyle haller vukuunda, Sanayi Bakanlığı, icabeden seyyaliyeti göstermelidir. Aksi takdirde, bütün sektör itibariyle aksama veya bazı firmaların tesadüfen tercihi gibi haller ortaya çıkabilir. Binaenaleyh, Sanayi Bakanlığı, ilk yılın tatbikatını çok yakından takip etmek zorundadır. Talimatın Bakanlığa verdiği yetkiler çok geniştir. Denilebilir ki firmaların hayatı Bakanlığın elindedir.

Tatbikat güçlüklerinden maada, Montaj Talimatı, dolayısıyla kapasite fazlalığı ve serbest rekabet meseleleri mevzuubahis olacaktır, kabul edilen düzenin serbest rekabet düzeni olması bir bakıma mukadder idi. Çünkü, Türkiye'nin iktisadî rejimi altında, bir veya iki firmaya inhisar tanınmasına imkân yoktu. (Mısır'da otomobil montajı sahasında Fiat firmasına inhisar verilmiştir.) Fakat, serbest rekabet tanılınca, aşırı miktarda firmanın bu sektörlerde faaliyete geçecekleri ve Türkiye'nin ihtiyaçlarına nazaran aşırı kapasite yaratacakları şimdiden söylenebilir. Hâlen, taşıt sektöründe ve traktör kolunda aşırı kapasite mevcuttur. Yeni faaliyete geçen firmalarla bu kapasite fazlası artacaktır. Öyle olabilir ki, birkaç sene sonra ve kıyasıya bir rekabet neticesinde, Türkiye'de taşıt montajında faaliyete başlayan 6-7 firmadan ancak 1-2 si ayakta kalabilir.

Bu rekabet şartlarının temini Sanayi Bakanlığının büyük mesuliyet yüklemektir. Döviz tahsisi ve diğer şartlar bakımından hiç bir tercih yapılmamalı ve döviz tahsisleri, bir evvelki devrenin imalât miktarına göre yapılmalıdır. Bu şekilde, ilerleyen firmalar mükâfatlandırılacaktır. Burada eşitliğe göre döviz tahsisi mevzuubahis olmalıdır.

Montaj Talimatı, yeni kurulan modern endüstriler sahasında birinci adımı teşkil ediyor. Fakat talimat yapmakla mesele halledilmiş olmuyor. İnkişaf- lar yakından takip edilmeli, fazla kısa fasılalarla olmamak şartıyla, icabederse Talimat değiştirilmeli ve tarafsız olarak tatbik edilmelidir.

Türkiye'de Petrokimya Sanayii Gerçekleşme Yolunda

Hayrettin BEZMEN

GİRİŞ :

Adından da anlaşılacağı gibi petrokimya ile iki sanayi bir araya gelmiş olmaktadır : Petrol ve Kimya. Petrokimya için, kimyasal maddelerin petrolden üretilmesi şeklinde genel bir tarif tatmin edici olabilir. Doğal ilkel maddelerden çeşitli usullerle üretilmekte olan kimyasal maddelerin, değil sayısını tahmin etmek, genel gruplandırılmasını dahi yapmaya çalışmak böyle bir yazının çerçevesi dâhiline girmez. Ancak şu husus ifade edilebilir ki, organik kimyasal ürünlerin hemen hepsi bitkisel ve hayvansal maddelerden, kömürden veya petrolden elde edilirler. Bu üç kaynağın herhangi birinden başlamak suretiyle üretilen bir maddeyi bir diğerinden de üretmek birçok hallerde teorik bakımdan kabildir.

Teorik imkânların fiilen gerçekleştirilmesi ise esas itibariyle ekonomik faktörlere bağlıdır. Petrokimya sanayiinin kurulup genişlemesi de teknik imkânların ekonomik faktörler muvacehesinde gelişmesi ile mümkün olmuştur. Herhangi bir kimyasal maddenin, örneğin artık hemen hemen hepimizin evine şu veya bu şekilde girmiş olan plâstiklerin, bitkisel ve hayvansal ilkel maddelerden mi yoksa kömürden veya petrolden mi üretilmelerinin daha uygun olduğu hususu teknik olduğu kadar hattâ daha ileri derecede ekonomik nedenlere dayanır. Bu belirli örnekte, yani plâstik üretiminde hemen bütün dünyada petrol ilkel maddeleri diğer ilkel maddelerin yerini geniş ölçüde almış durumdadır. Her başlangıç maddesinin kendisine göre avantajları olmakla birlikte şimdiye kadar ki gelişmeler göstermiştir ki, petrol halen çok geniş ve daha da genişleyecek olan bir oranda diğer ilkel maddelerin yerini almakta ve petrokimya sahasındaki gelişmeler kimya sanayiinin bütün diğer sahalarına nisbetle daha süratli olmaktadır.

Malûm olduğu üzere kimya sanayiinin çok geniş bir kolu olan organik kimya esas itibariyle karbon ve hidrojen atomlarının nisbeten daha az sayı-

da diğer atomlarla muhtelif oran ve şekillerde birleşmesine dayanır.

Kömür ise başlıca karbon atomlarından meydana gelmiş olup hidrojen ihtiva eden birleşikleri nisbeten azdır.

Kömür ile karşılaştırıldığında petrolün üstünlüğü teknik bakımdan karbon atomunun hidrojen ile tabii olarak birleşmiş bulunmasından, ekonomik bakımdan ise temininin daha uygun olmasından ileri gelmektedir. Avrupa Ekonomik Topluluğunda kömür ve petrolün kullanılmasında bir karşılaştırma yapacak olursak kok fırınları için verilen kömür miktarının 1975 de 1960 dakinin aynı olacağı (98 milyon metrik ton) tahmin edilmektedir ki, koklaşma sonunda elde edilecek kimya başlangıç maddesi nisbeti de sabit kaldığına göre (% 4 - 4.5) kimya sanayiine kömürden giren başlangıç maddesinde bir değişiklik olmayacaktır.

Toplu kömür ihtiyacının ise 1960 a nisbetle 1975 de hattâ düşeceği (248 milyon tondan 225 milyon tona) buna mukabil toplu petrol miktarının 1960 daki 123 milyon tondan 1975 de 287 milyon tona yükseleceği öngörülmektedir. Bu toplu artışta, petrokimya sanayiinin ilkel maddesi olabilecek petrol ürünleri, artış miktarında hissesini alacaktır. Buna ilâveten 1970 senesinde 32 milyar m³, 1975 de ise 64 milyar m³ tabii gazın Avrupa'da kullanılacağı öngörülmektedir ki bu gazın da mühim bir kısmı petrokimya üretimine gidecektir.

Bitkisel ve hayvansal ilkel maddelerle karşılaştırıldığında petrolün üstünlüğü, petrolün daha kolay taşınmasından, aynı ağırlık için daha fazla miktarda sentetik kimyasal maddelerin üretimine imkân vermesinden, temin imkânının daha güvenilir ve ekonomik olmasından ileri gelir. Örneğin, doğal kauçuğun bir kilosu 1910 da 18 TL. iken 1932 de 60 krş. a kadar düşmüş bilâhazere 4.5 TL. na yükselmiştir.

Bugün petrokimyasal yoldan üretilen maddelerle komple evler, suda bozulmaz kâğıtlar hattâ hayvan yemi olarak kullanılan proteinler üretilebilmektedir. Bu itibarla yalnız yazımızın

sonunda memlekette üretimi plânlanan maddelerin nerelerde kullanılacaklarını kabaca sıralamakla yetineceğiz.

Petrokimyasal nihaî maddelerin başlıca özelliği çok geniş bir tatbikat sahasında hergünkü ihtiyaçlara ekonomik olarak cevap vermeleridir. Bu sebepten toplumun yaşama seviyesinin yükselmesinde rolleri büyüktür.

PETROKİMYA SANAYİİNİN DÜNYADAKİ GELİŞMESİ :

Amerika Birleşik Devletleri :

Petrokimya sanayiinin gelişmesi esas itibariyle Amerika Birleşik Devletlerinde başlamıştır. Bu memlekette tüketim ihtiyacını karşılayacak bol petrole sahip olundukça petrol üretimi artmış, üretim arttıkça tüketime daha çok ve çeşitli petrol ürünleri sunulmuş ve bu karşılıklı gelişme neticesinde petrol sanayii hâlen dahi dünyanın hiçbir memleketinde erişilmeyen seviyeye varmıştır. Nitekim dünyadaki bütün rafinerilerin takriben % 40 ı Amerika Birleşik Devletlerinde olup, dünya petrol ürünlerinin takriben % 42 si yine bu memlekette tüketilmektedir; 1963 tüketimi 500.000.000 tonun üstündedir. Bu çapta bir petrol sanayiinin yerleştiği bu memlekette kimya sanayii için ilkel madde olarak petrol; kömür, hayvansal ve bitkisel ilkel maddelerin yavaş yavaş yerini almaya başlamıştır. Amerika Birleşik Devletlerinde petrokimya sanayii Birinci Dünya Harbinden sonra 1919-1920 de başlamış, İkinci Dünya Harbi sırasında ve sonra büyük bir hızla gelişmiştir.

İkinci Dünya Harbine kadar birçok sanayiinin doğal ilkel maddesinin Amerika Birleşik Devletleri dışındaki memleketlerden ithal edilmiş olması, harb esnasında ise bu ithalâtın birçok hallerde durması veya tehlikeye girmesi asıl gelişmenin başlamasında âmil olmuştur. Örneğin, doğal kauçuk üretici memleketlerin çoğunun harb sahası olacağını ve ithalâtın güçleşeceğini hattâ imkânsızlaşacağını öngören Amerikan Hükûmeti sentetik kauçuk üretim araştırma ve faaliyetlerini doğrudan doğruya düzenlemiştir. Harbte başlayan bu gelişme temposu harbten sonra durmamış hattâ daha da hızlanmıştır.

1930 da Amerika Birleşik Devletlerinde sadece 10 tane petrokimyasal madde üreten fabrika vardı. Fakat devamlı ve hızlı ilerlemelerle bu rakam

1957 de, plânlanmış veya inşa halindeki fabrika hariç, 372 ye ulaşmıştır.

Fabrika adedi arttıkça, petrokimyasal maddeler üretim hacmi de artmış, 1925 de 68,000 ton olan üretim 1958 de 19 milyon tonu bulmuştur. Bu, bütün Amerika Birleşik Devletleri kimyevi maddeler üretiminin % 28 i olmasına

Forum - Türkiye'de petrokimya — 3 rağmen, bütün kimyevi maddeler kıymetinin % 57 sini teşkil etmektedir.

Yapılan tahminlere göre petrokimyasal maddelerin üretimi 1958-1967 seneleri arasında yaklaşık olarak % 260 artacak ve 1967 de 62 milyon tona ulaşacaktır.

Avrupa :

Avrupa'da petrokimya sanayiinin gelişmesi daha değişik bir yol izlemiştir. İkinci Dünya Harbine kadar nisbeten ufak ölçüdeki bazı faaliyetler dışında Avrupa'da petrokimya sanayii mevcut değildi denebilir. İkinci Dünya Harbi sırasında bazı gelişmeler olmakla beraber asıl harpten sonra, harb sırasında büyük hasarlara uğrayarak kısmen atıl kalmış olan kimya sanayii petrokimyasal yoldan büyük gelişme göstermiştir. Gelişme hızı fevkalâde yüksek, hattâ Amerika Birleşik Devletlerinkinden daha yüksek bulunmakla beraber Avrupa'daki üretim tesislerinin yatırım tutarı ve kapasiteleri bakımından henüz Amerika Birleşik Devletlerindeki seviyeye erişilememiştir, fakat bugünkü tempo ile aradaki seviye farkının ortadan kalkması beklenebilir.

Petrokimya sanayiinin, Amerika Birleşik Devletlerinde ve Avrupa'daki gelişme seyrinin farklı olmasını iki genel sebepte toplamak kabildir :

1 — Avrupa'daki organik kimya sanayii asıl gelişmesini İkinci Dünya Harbinden evvel ve harb sırasında kömüre dayanarak sağlamıştır.

2 — Avrupa'da, Amerika Birleşik Devletlerinde olduğu nisbette bir doğal gaz üretimi mevcut bulunmadığı gibi, petrol rafinerilerinin adet ve kapasiteleri Amerika'daki derecede değildir ve mevcut rafineriler de Amerika Birleşik Devletlerinde olduğu gibi belirli merkezlerde toplanmamıştır. Bu itibarla petrokimya sanayiinin ilkel maddesi ithal edilen ham petrolardan üretilen ve nisbeten pahalı olan sıvı ürünlerdir; bazı hallerde özel tatbikatlarda hampetrol olduğu gibi de kullanılmış ise de bu tatbikat çok genişlememiştir. Mamafih son zamanlarda Fransa, Almanya ve Hollanda'da bulunan doğal gazların miktarı hiç de küçümsenmiye-

cek derecededir, bu gazlar Avrupa petrokimya sanayiinin gelişmesinde büyük rol oynayacaklardır.

Avrupa'da petrokimya sanayiinde gelişme önce İngiltere'de, daha sonra İtalya, Fransa ve Almanya'da olmuştur. Bugün Avrupa memleketlerinin hemen hepsi petrokimya sanayiine sahiptirler. Petrokimya sanayiinin Avrupa'da gösterdiği gelişme hayat seviyesinin yükselmesinde başlıca âmillerden biri olmuştur.

Aşağıdaki tablodan Avrupa'daki yatırımların hacmi ve bu sanayiye verilen ehemmiyet açıkça anlaşılacaktır.

Batı Avrupa'da Petrokimya alanında kümülatif yatırımlar (Milyon dolar)

Sene	Fransa	B.Almanya	İtalya	İngiltere
1954	46	68	44	122
1956	50	128	51	170
1958	84	263	213	265
1959	137	343	177.5	347
1962	387	485	416.5	553

MEMLEKETİMİZDEKİ DURUM :

Petrokimya, daha yukarıda da belirttiğimiz gibi, petrol ve kimya sanayiilerini bağdaştırmıştır. Bunlardan her ikisi de birbirine destek olmakta ve bu karşılıklı destekleme her ikisinin de paralel olarak gelişmesini sağlamaktadır.

Yine yukarıda belirttiğimiz gibi petrokimya sanayii ile yakından ilgisi bulunan kimya sanayii, organik kimya dalıdır. Dağınık bazı faaliyetlerin bulunmasına rağmen, memleketimizde belli başlı bir organik kimya sanayii henüz kurulamamıştır.

Buna karşılık millî petrol sanayiimizin nisbeten kısa bir zamanda büyük bir gelişme göstererek yerleştiğini iftiharla söyleyebiliriz. Bugün eriştiği seviyede millî petrol sanayiimiz kendiliğe birlikte petrokimya sanayiini, dolayısıyla millî kimya sanayiimizin bilhassa organik kimya kısmını geliştirecek duruma gelmiş bulunmaktadır.

Millî bir petrokimya sanayiinin kurulabilmesi için bugün yeteri kadar ilkel madde bulacak durumda olduğumuz gibi, işletme faaliyetleri bakımından esas itibariyle bir petrol rafinerisindekilere benzeyen petrokimyasal faaliyetleri yürütecek elemanlara da sahibiz.

Diğer taraftan bütün güçlüklere rağmen yaşama seviyemiz, istediğimiz nisbette olmasa bile, devamlı bir yük-

selme gösterdiğinden, diğer maddeler meyânında petrokimyasal ürünlerin tüketiminde de bir gelişme kaydedilmektedir. Halen petrokimyasal maddelerin ithalâtına büyük ölçüde döviz ayrılmaktadır. Nitekim yapılan piyasa etüdüleri meyânında elde edilen bilgilere göre (1963 yılı ithalât tutarı şöyle olmaktadır :

	TL.	\$
Plâstikler	91.260.000	10.000.000
Sentetik kauçuk	10.958.000	1.200.000
Sentetik elyaf	67,474,000	7.500.000
Karbon siyahı	5.056.000	560.000
	174.748.000	19.260.000

Bu toplama deterjan ilkel maddesi dodesil benzol dahil değildir, bu madde için sadece kabaca bir tahmin yapılabilmektedir ki bu da senede 1.000.000 \$ raddesindedir. Bu suretle derlenebilen istatistikî bilgilerden petrokimyasal maddeler ithalâtı için halihazır tüketim seviyesinde senede 20.000.000 \$ raddesinde döviz harcaması yapıldığı sonucuna varılmaktadır. Halbuki ithalât tutarının bunun üstünde olduğu söylenebilir. Tüketim arttıkça bu miktarın yükseleceği tabiidir. Nitekim Türkiye Petrolleri A. O. önprojesinde üretimi öngörülen ürünlerin döviz değeri sentetik kauçuk hariç 35.000.000 \$ raddesindedir.

Genel olarak petrokimyasal maddelerin pekçok çeşitleri vardır. Memleketimizde bunlardan ancak bir kısmı kullanılmaktadır. Halen kullanılan ve yakın bir gelecekte kullanılması öngörülen petrokimyasal maddelerden bazılarının petrol ilkel maddelerinden başlayarak ekonomik olarak üretilmesi artık imkân dâhiline girdiğinden Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânımızda memleketimizde bir petrokimya sanayiinin kurulması öngörülmüş ve plânda üretim hedefleri genel olarak tesbit edilmiştir.

Millî petrol şirketimiz, Türkiye Petrolleri A. O., petrol sanayiinin bir dalı olan petrokimya sanayiinin de memleketimizde kuruluşu ile görevlendirilmiş bulunmaktadır. Bu görev dâhilinde önce Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı hedeflerine uygun bir önproje hazırlanmış ve bu proje Hükümetçe uygun görülerek Ortaklıkça gerçekleştirilmesine geçilmiştir.

Birçok maddelerin birlikte üretilmesine imkân vereceği için petrokimya kompleksi denilen bu yeni sanayi

ile aşağıdaki üretim hedeflerine varılacaktır.

Polivinil klorür, plâstik ilkel maddesi	26.000 t/s
Polietylen, plâstik ilkel maddesi	10.000 t/s
Dodesil Benzol, deterjan ilkel maddesi	7.000 t/s
Polistiren, plâstik ilkel maddesi	10.000 t/s
Poliakrilonitril, sentetik elyaf ilkel maddesi	4.650 t/s
Karbon siyahı, bilhassa lâstik sanayi yardımcı maddesi	5.000 t/s

Bu maddelerden polivinil klorür, polietilen ve polistiren memleketimizin plâstik maddeler ihtiyacını karşılayacaktır. Hâlen plâstik ilkel maddelerinin tamamı, senede 15.000 ton raddesinde ithal edilmektedir. İthal edilmekte olan ilkel maddelerinden, memleketimizde 300 ü aşkın imalâthanede hepimizin muhtelif vesilelerle gördüğümüz ve evlerimizde, işlerimizde kullandığımız plâstik eşya yapılmaktadır. Plâstik tüketimin nüfus başına düşen hissesi memleketimizde yarım kilo kadardır, buna mukabil bu miktar Amerika Birleşik Devletlerinde 19 kilo, Batı Almanya'da 23 kilo, İngiltere, Fransa ve İtalya'da 10-11 er kilodur.

Hernekadar plâstiklerin kullanılmaları seneden seneye devamlı bir artış göstermekte ise de gerek miktar gerekse uygulama bakımından işin daha başında bulunduğumuz söylenebilir. Bugün memleketimizde plâstikler daha çok çeşitli döşemelikler, örtüler, yer kaplamaları ve muşambaları, kap-kacak, oyuncak, hortumlar, kablolar, ince ambalaj filmleri gibi sahalarda kullanılmakta ve bu sahalarda dahi genellikle daha gereken mükemmeliyete varılamamaktadır. Plâstiklerin mühim kullanıma sahaları olan sınaî mamuller, inşaat, sulama ve geniş ölçüde ambalajlama konularında tatbikat ya yoktur veya yeni yeni başlamaktadır. Türkiye Petrolleri A.O. projesinde yer alan ve Beş Yıllık Kalkınma Planına uyan cem'an senede 46.000 ton üretim hedefli üç ana plâstik grubunun muhtelif tipleriyle memleket ihtiyacının hemen hemen tamamı karşılanabilecektir.

Dodesil benzol ithalâtımız halen senede 3.000 ton raddesindedir.

1963 yılında memleketimizde 2.200 ton kadar sentetik elyaf ve 2.500 ton kadar sentetik kauçuk ithal edildiği tesbit olunabilmektedir.

TEKNİK BİLGİLER (Ekli Akım Şemasına bakılması.)

Genel olarak petrokimya sanayiini ve bu sanayiinin dünyada ve memleketimizdeki gelişmesini gördükten sonra Türkiye Petrolleri A. O. tarafından gerçekleştirilmekte olan projeye teknik açıdan genel olarak bakmak faydalı olacaktır.

Takriben yarım milyar liralık bir yatırımın öngörüldüğü proje iki ana hidrokarbon üretim ünitesi etrafında toplanır. Bunlardan biri kraking, diğeri aromatik ekstraksiyon ünitesidir.

Kraking ünitesinde benzin kategorisinde ince bir distila ürün olan naf-

ta ilkel maddesinden, petrokimyasal üretimde başlangıç maddeleri olan hidrokarbonlar yani etilen ve propilen üretilir. Şarj naftanın takriben % 30 u etilen, % 15 i propilene dönüştürülür. Bakıye % 55 hafif gaz karışımı, mayileştirilmiş petrol gazı, yüksek oktanlı benzin ve fuel oil arasında dağılır.

Takriben senede 100.000 ton naftanın kraking' neticesinde elde edilen etilen: polietilen, polivinil klorür ve polistiren üretiminde; propilen ise, tetramerizasyondan sonra dodesil benzol ve amonyakla birlikte poliakrilonitril üretiminde kullanılır.

(Devamı gelecek sayıda)

Serbest Sütun

Çinhindi Elden Gidiyor mu?

Adnan ÖZAKTAŞ

Birleşik Amerika Vietnam ve Laos'da olduğu kadar kendini içbir zaman bu derece yalnız ve mütereddit hissetmemiştir. Problem ne Laos'da kurulamayan tarafsız bir idare ve ne de Güney Vietnam'da mücadele şevkini kaybetmiş ve hergün biraz daha Vietkong gerillacıları elinde oynayacak olan General Khanh'ın 400.000 kişiyi aşan ordusudur. Tehlike mahallî olmaktan çok uzak ve Güney - Doğu Asya'nın, hatâ bütün Asya kıtasının geleceği ile ilgilidir. Son seneler zarfında Güney-Doğu Asya Komünist Devletleri ve Partileri birer birer Pekin'in otoritesi altına girmişler ve Sovyet Rusya bu bölgede artık sözünü geçiremez olmuştur. Yakın zamanlara kadar askeri ve iktisadî yardımla Vietnam'da her şeyin halledileceğini zanneden Vaşington, şimdi ya bu bölgeyi Pekin'in kontroluna terketmek veya Kızıl Çin'le çatışma riskini göze alarak Kuzey Vietnam'a karşı bazı askeri tedbirler almak alternatifleriyle karşı karşıyadır. Amerikan Millî Savunma Bakanı Mac Namara son yedi ay zarfında Vietnam'a yaptığı dört tetkik gezisi sonunda bu kanaata varmış ve bu fikrini Amerikan Kongresi Komisyonarında da açıklamıştır. Çok gizli tutulmasına rağmen, Amerikan askeri ve diplomatik liderlerinin son Honolulu toplantısında hazırladığı raporda Başkan Johnson'a Güney-Doğu Asya askeri ve siyasî politikasında ehemmiyetli değişiklikler tavsiye edildiği söylenmektedir.

Güney Vietnam'da Vietkong gerillacıları sayı bakımından 50.000 kişi kadar olmalarına rağmen cüretleri her gün biraz daha artmakta ve faaliyetlerini Saigon'un kenar mahallelerine kadar uzatmış bulunmaktadırlar. Son aylar zarfında taburlar halinde saldırılar yapan Komünistler Laos'tan geçen «Ho-Çi-Min Yolu» ndan takviye

ve ikmal edilmektedirler. Ekim ayındanberi bu yol üzerinden yedi taburluk bir takviye kuvvetinin geldiği bildirilmektedir. Saigon'un güney kesiminde faaliyette bulunan gerillacılar ise ikmallerini Kamboçya'dan yapmakta ve fazla tazyik altında hududu geçerek buraya sığınmaktadırlar. Gelişmelerin Kızıl Çin lehine olarak inkişaf ettiğini hisseden Kamboçya, hudutlarını geçen Vietkong Komünistlerine göz yummakla kalmamış, bunları takip sırasını da bazı hudut ihlallerinde bulunan Güney Vietnam Kuvvetlerini ve bunların Amerikan müşavirlerini Güvenlik Konseyine şikâyet etmiştir. Çok yakında Güvenlik Konseyinin teşkiline karar verdiği 3 kişilik tahkik heyeti müşterek hudut boyunca durumu tetkik edecektir.

Son bir senede iki defa askeri hükümet darbesine mâruz kalan Güney Vietnam harbin sona ermesinden başka hiçbir şey istemiyen halkıyla sosyal ve politik bakımdan zayıf ve istikrarsızdır. Halkın % 70'ini teşkil eden Budistler ile geri kalanı teşkil eden katolikler arasında her an yeni hâdiseler çıkabilir. Maaşlarının arttırılmış ve kendilerine bazı avantajlar sağlanmış olmasına rağmen Ordudan Komünistler tarafına firar edenlerin sayısı hergün biraz daha artmakta ve yeni bir hükümet darbesi söylentileri memleketin huzur ve istikrarını yok etmektedir.

Durum Laos'da daha da kötüdür ve Komünistlerin insafına kalmış vaziyettedir. Tarafsız Başbakan Suvanna Fuma'nın üçlü koalisyonu sağcı kuvvetlerin hükümet darbesi teşebbüsünden sonra zaafa uğramış ve Patet Lao Komünistleri bir yandan General Kong Le tarafsız kuvvetlerini Kúp-ler ovasından sürüp atarken diğer taraftan da kabinedeki bakanlarını çekerek Baş-

bakan Fuma'yı tanımadıklarını bildirmişlerdir. Gelen muhbir haberlerine bakılırsa Komünist kuvvetler istedikleri takdirde bütün Laos'u kısa zamanda işgal edebilecek kudrettedirler. Esasen 16 eyaletten 12 sini kontrolleri altında bulundurmaktadırlar. 14 Millet Konferansı ile 1962'de tarafsız bir statüye kavuşan Laos Andlaşmasının müşterek başkanları İngiltere ve Sovyet Rusya'dır. Kontrol Komisyonunda ise Polonya, Hindistan ve Kanada yer almıştır. Polonya'nın, bu komisyonun faaliyete geçtiği günden beri, çalışmalarını sabote etmesi bugünkü buhranı hızlandırmıştır. Bununla beraber Polonya'nın son olarak 6 memleket arasında - İngiltere, Rusya, Kanada, Hindistan, Polonya ve Laos'un sağcı, solcu ve tarafsız liderleri - öngörüşmeler yapılması teklifi sırasıyla Rusya, İngiltere ve Amerika tarafından benimsenmiş ve fakat Kızıl Çin ve Fransa tarafından reddedilmiştir. Fransa ve Kızıl Çin Laos buhranına bir hal tarzı bulmak üzere 14. Millet Konferansının toplanmasını istemektedir. Hâlen Laos'un hükümet merkezi Vientiane'de Hindistan, Amerikan, İngiliz, Siyam, Kanada ve Güney Vietnam Büyükelçileri ihzari konuşmalara başlamışlardır.

Patet Lao kuvvetlerinin hareketlerini tesbit etmek üzere Başbakan Fuma'nın talebiyle başlıyan Amerikan keşif uçuslarına, iki uçağın düşürülmesi akabinde Amerikan donanmasından havalanan jet avcıları da refakat etmeğe başlamış ve kısa zamanda komünist kuvvetler ile Amerikan uçakları arasında fiili olarak hava-yer savaşı gelişmiştir. Pekin Radyosu Amerikan jetlerinin Patet Lao Hükümet merkezine 8 bomba attıklarını ve buna mukabil iki Amerikan jetinin düşürüldüğünü bildirmiştir. Bunun üzerine Başbakan Fuma telâşlanarak Amerikan keşif uçuslarına geçen hafta son vermiştir. Gazete haberlerine bakılırsa Patet Lao kuvvetleri gayet modern uçak savar silâhlarına sahiptir ve bunları Kuzey Vietnamlı personel kullanmaktadır.

Başkanlık seçimi kampanyasının alabildiğine kızıştığı Birleşik Amerika'da başta Nixon olmak üzere Cumhuriyetçi liderler Johnson idaresinin, Güney-Doğu Asya'daki pısrık ve kararsız tutumundan şikâyet etmektedirler. Cumhuriyetçi Partinin muhafazakâr kanadı liderliğini yapan ve başkanlık adaylığı ihtimali gittikçe kuvvetlenen Senatör Goldwater ise ormanları tethiş ve pusu mevzii olarak kullanan Vietkong gerillacılarına karşı küçük çapta atom bombaları kullanılması tavsiyesinde bulunmuştur. Pentagon'da gelişen bir fikre göre gerillacılara karşı harb, Kuzey Vietnam'daki stratejik noktalar bombalanmadan kazanılmayacaktır ve bu tez her gün biraz daha Amerikan halkı arasında taraftar toplamaya başlamıştır. Kuzey Vietnam bombalandığı takdirde, Kızıl Çin harbe gireceği tehdidinde bulunmuştur. Economist dergisine göre Kızıl Çin'e karşı sert davranma hususunda daha uygun bir zaman olamaz. Zira Pekin, Rusya'nın dostluğunu ve askerî desteğini kaybetmiş, iktisaden zayıf ve batı dünyası karşısında tek başına kalmıştır. Bununla beraber Kuzey Vietnam'a karşı Amerika ta-

rafından girişilecek askerî bir harekâta Kızıl Çin'in ne reaksiyon göstereceği hususunda kimse kesin bir tahminde bulunmamaktadır.

Fransa, Vietnam meselesinde de 14-Millet Konferansının toplanarak bu ülkeyi tarafsız hale sokmasını isteyerek Amerika'nın bu bölgedeki gayretlerini tasvip etmediğini açığa vurmuştur. Fransa'nın vaktiyle yarım milyon askerle elinde tutmadığı bu bölgeyi Amerikalıların 17.000 askerle kurtaracaklarına inanmak istemiyen De Gaulle Vietnam'ı tarafsız hâle sokmanın yegâne mümkün hâl tarzı olduğunu iddia etmektedir.

Müzakereyi fiili yardıma tercih eden İngiltere, bu bölgede daha ziyade Malaya Federasyonu ile ilgilenmekte ve Amerika'dan Endonezya'ya karşı sert davranmasını istemektedir. Bu gibi tehlikeli hallerde işbirliği için kurulmuş olan Seato faydasız bir andlaşma olduğunu tekrar isbat etmiş bulunmaktadır. Birleşik Amerika havada

ve denizdeki üstünlüğü sayesinde belki bir müddet daha bu bölgede Komünistlerin nihai bir başarı sağlamasını önleyebilecektir. Nükleer silâhlara sahip olmadan bu bölgede bu derece başarı sağlayan Pekin bu silâhları imal etmiye başladıkdan sonra Asya'da iç bir rakip tanımayacaktır. Vaktiyle Kore'de Yalu nehrinde bir fırsat kaçıran Batı Dünyası bugün Kuzey Vietnam hududunda aynı tereddüt içinde Asya kıtasını Kızıl Çin'e terke hazırlanmaktadır.

Sovyet Rusya'da enaz Amerika kadar bu bölgedeki gelişmeleri endişe ile takip etmekte ve Asya'da Komünist yoldaşlarına söz geçirememenin üzüntüsünü hissetmektedir.

İster 14-Millet Konferansı, isterse 6-Memleket Toplantıları yapılsın müzakere ve mütarekeler komünistler için diğer bir hamle için dinlenme ve hazırlık safhasıdır. Bu bakımdan bugünlerde Beyaz Saray'da bu bölgeyle ilgili olarak verilecek karar Güney-Doğu Asya'nın geleceğini tayin edecektir.

Ne Diyorlar

Eğitim Görevleri Projesi

Amir BİRJANDI
(İran Maarif Müsteşarı)

(Geçen sayıdan devam)

Eğitim görevlilerinin genel hedefleri :

Köylülerin eğitimi çok geniş bir meseledir. İlk bilgilerin ve kültürün verilmesi yeterli değildir. Bu, fakir halkın ümitlerini geliştirir. Eğer daha iyi bir hayat imkânı yoksa bu tip bir eğitim kolaylıkla sosyal ve siyasal karmaşıklığa yol açacak bir memnuniyetsizlik doğurur. Bu sebeple böyle bir durumda meseleler tecrit edilmiş gibi değil, ele alınmamalıdır. Köylülere yardıma yönelmiş, eğitimsel, ekonomik, sosyal ve siyasal meseleleri kapsıyan geniş ve birlşik bir program olmalıdır. «Planlı Değişme» için bir eğitim programı gereklidir. Bu program, eğitim görevlilerini esas olarak köy seviyesinde çalışan çok gayeli kişiler haline getirecektir.

«Eğitim Görevlileri» kampanyasındaki eğitimin ana prensibi İran'daki bütün çocuklar için minimum eğitim imkânlarının sağlanmasıdır. Okullar sadece daha evvel okul olmayan köylerde kurulacaktır. Okula gidecek çocuklar daha evvel okuma fırsatı bulamamış çocuklar olacaktır. İlk derecede 6 ve 12 yaş arasındaki çocuklar kabul edilecektir. Çocukların eğitimi konusundaki bu belli hedef görevlinin vazifelerini daha kesin olarak belirtmek, onu tek bir işi iyi başarmaya yönelterek çeşitli gayelere dağılıp enerjisini ve imkânlarını zayıflatmasını önlemek için tesbit edilmiştir.

Programın diğer eğitimsel faaliyetleri şunları kapsamaktadır :

- Cehaleti ortadan kaldırmak için yetişkinlerin akşam dersleri ile eğitilmeleri ve menfaatlerine olan konuları okumaları.
- Küçük köy kütüphaneleri kurmak ve okur yazarlara eser temin etmek.
- Rekreasyon grupları, gençlik grupları ve öğretme oyunları organize etmek ve fiziki eğitim müsabakaları tertipleme.
- Köylerde, köylü izciliği kurmak.

Eğitim görevlilerinin ekonomik hedefleri :

- Sağlık ve hıfzıssıhha;
Köylerde hayat şartları çok düşük, çocuklarda ölüm nisbeti çok yüksek olduğundan ve kötü sağlık şartlarından dolayı insan gücü kaynakları büyük ölçüde sarfedildiğinden dolayı sağlık ve hıfzıssıhha eğitimi meselesi çok büyük bir önem kazanmaktadır. İçme suları temizlenmelidir. Duşlu banyoların inşası veya eski havuzların duşa çevrilmesi gereklidir. Açık helâların sıhhi hâle getirilmesi, morgların ıslahı, daha iyi evlerin sağlanması, köy ebelerine sıhhi metotları öğretmek için özel sınıflar açılması hayati önemi halzdir. İlk yardım bilgisi ve malzemesi icabında hayat kurtarabilir.
- Ziraat;

Eski toprak sahipleri sistemin ortadan kaldırılması ve toprağın dağıtılması, mo-

derin tarım aletlerinin takdimi yoluyla, tarım feodal ekonomiden, piyasa ekonomisine bir geçiş hâlinde. Dünyanın kiracıları bugünün çiftçileri olacaktır. Çiftçi, Tarım Bakanlığının teşkilât ve fonksiyonlarını tanımalıdır. Bakanlığın çeşitli bölümlerinden nasıl faydalanılacağını ve hasarat, gübre, tarım araçları, toprak çalışması ve benzerleri gibi konularda yeni bilgiler edinmenin yollarını bilmelidir. İyi pazarlama metotları çiftçiye götürülmelidir. Ana gıda maddesi olan yeni sebzeler takdim edilmelidir. Bütün bu bilgileri alması gereken çiftçi, bunları kendine maalemtmek üzere hazırlanmalıdır.

Eski borç verme metodu yeni tarım kooperatiflerinin kurulmasıyla değiştirilmelidir. Çiftçinin bu yeni organizasyonlara katılması ve onlardan âzami faydayı sağlaması devamlı ve dikkatli bir çalışmayı gerektirmektedir.

«Eğitim görevlilerinin» sosyal hedefleri :

Iran köylüsü kiracıdan, çiftçi hâline gelmektedir. Sosyo-ekonomik sınıflaşma bakımından artık aşağı oranda değildir. Kendi kabiliyet ve zekâsına güvenebilir ve güvenmelidir. Davranışları kendine güven hissiyle doludur.

Toprak sahibinin liderliği artık görülmediği için bu boşluk yeni liderlerin demokratik seçimleri vasıtasıyla doldurulmalı ve bu liderler yeni prensip ve liderlik esaslarına göre yetiştirilmelidir.

Yeni sosyal reformlar yanında sosyal gelişme için acele tedbirler alınmalıdır. Eğitim görevlileri, köylülerin sosyal standartlarını yükseltmeye yönelmişlerdir. Bilhassa, yüzyıllar boyunca sosyal haklarından mahrum kalan kadınlar, sosyal, ekonomik ve siyasal hâdiselere katılmak ve bunlarla ilgilenmek için eğitime muhtaçlardır. Köylü kızları okula gitmek üzere teşvik edilmelidirler.

Köy meselelerindeki grup katılmaları ve grup hareketleri geliştirilmeli ve teşvik edilerek köy ekonomisini geliştirmek için çeşitli gruplar oluşturulmalıdır. Anlaşmazlıkların ve çatışmaların sulhçü müzakereler yoluyla çözümlenmeleri arzuya şayandır.

Eğitim görevlilerinin siyasal hedefleri:

Millî birlik ruhunun aşılması için tecrit edilmiş köylerde yaşayan halka ve çeşitli diyalektler konuşan farklı geleneklere sahip olan göçmen kabilelere, bir millete ait oldukları fikri telkin edilmelidir. Millî bağlar kuvvetlendirilmelidir. Geçmişte dünya medeniyetinin gelişmesinde yapılan millî katkılar ve gelecekteki millî ve milletlerarası gelişmelerde oynanacak rol eğitim görevlilerinin eğitimde kullanacakları en önemli hususlardan biridir.

Eğitim görevlilerinin faaliyetleri, hukuk ve nizamın hakimiyetinden ziyade hizmet ve refah devleti çerçevesi içindedir. Görevli halkın arkadaşdır. Herhangi bir belli grupu diğerlerine karşı tutmaz. Yahut dîni, malî veya sosyal çatışmalara girmez. Halka yardım ederek onların görevini kazanmayı arzular.

(Devamı gelecek sayıda)

Nehru'nun Halefi Lal Bahadır Şastri

The Economist'ten
Çeviren : Esin TALU

Yazan : A. K. MUKERJI

Hindistan Başbakanlığına Nehru'dan sonra gelmiş olan Lal Bahadır Şastri daha önce denenmiş bir şahsiyettir. Nitekim geçen Ocak ayında Kongre Partisi İcra Heyeti tarafından, Başvekilin ilk rahatsızlıklarını hissettiği vakit ona yardımcı olmak üzere seçilmiş bulunuyordu. Nehru'nun resmen halefi olarak tâyin edilmemekle beraber, pek çok kişi, bu tarihten itibaren kendisine velihaht nazarı ile bakmıştır.

L. B. Şastri 4 Ekim 1904 de (Mahatma Gandhi'nin doğum yıldönümü) Ramnagar'da doğmuştur. Bugün Varanasi olarak tanınan bu bölge Uttar Pradeş eyaletindedir. Babası öğretmen idi. 1920 yılında, Şastri henüz öğrenci iken Gandhi'nin başkanı olduğu harekete katılmış ve o tarihten itibaren başarı kazanıncaya kadar Hind milliyetçileri ile birlikte mücadele etmiştir. Faaliyetleri yüzünden tevkif edilmesine ramak kalmış fakat çok genç olduğu için birkaç saat nezarete kaldıktan sonra serbest bırakılmıştır. Serbest kaldıktan sonra okuluna dönmemiştir, zira Gandhi'nin talimatı İngilizler tarafından finanse edilen müesseseleri boykot etmektir. Sosyal hizmette bulunan teşekküllerden birine girmiş ve ancak birkaç yıl sonra tahsiline devam ederek felsefe bölümünden mezun olmuştur. O tarihten itibaren kendisine Şastri ünvanı verilmiştir. Bu, üniversite ünvanının Hindçe ismidir. Daha sonra Kongre Partisine girmiş ve orada Nehru'yu tanımak fırsatını bularak kendisiyle yakın münasebetler kurmuştur.

1937-1940 yılları arasında Şastri, Kongre Partisinin iktidarı kazandığı Uttra Padeş Devletinde Bakan olmuş, 1946 dan 1951 e kadar aynı eyalette İçişleri Bakanı olmuş ve daha sonra Kongre Partisinin Genel Sekreterliğine atanmıştır. Bütün bu vazifelerde gerçek bir koordinasyoncu, bir uzlaştırıcı olarak görülmüş ve muhaliflerini ikna yolu ile yenebilme maharetini gösterebilmiştir. Bu vasıfları kendisinin Hindistan İçişleri Bakanlığına getirilmesinde rol oynamıştır. Parlamentoda Hindistan'ın resmî dili konusundaki kanun tasarısı münasebetiyle çıkan fikir ayrılıkları ve münakaşası sırasındaki otoriter müdahaleleri ile temayüz etmiştir. 1952 de Demiryolları Bakanı olmuştur. Bu vazifesi sırasında fevkalâde bir karakter örneği vermiş, hiç bir sorumluluğu olmadığı bir demiryolu kazası üzerine istifasını vermiştir.

İki yıl önce, genel seçimlerden sonra, tekrar İçişleri Bakanlığına gelmiş ve Nehru kabinesinden, Partiden ayrılan altı arkadaş ile birlikte Partiye yeni bir ruh vermek üzere çekilene kadar bu vazifesinde kalmıştır. Bu vazifesine tekrar gelirken, bir muhalefetle karşılaşmamış olmakla beraber «merkez» den bir adam olarak tanındığı için bu vazifeye tekrar gelişi müzakerelere yol açmıştır. Tevazuu ve bilhas-

sa dogmatik fikirler taşıması Kongre Partisinin sağ ve sol kanatlarının itimadını kazanmasına yol açmıştır.

Bu görevinde, Assam'daki dil konusundaki vâhim anlaşmazlıkları Pencap'ta Sikhlerin din ve dil konusundaki kaynaşmasını, Kerala'da Kongre Partisi ile Sosyalist Praja Partisi arasındaki kavgaları hal etmekte basiret göstermiştir. Bakan olarak son başarısı geçen Şubat ayında Kaşmir hükümetinin başına seçtiği bir adamı getirmekle hükümette sağladığı değişiklikler.

Kararlı şahsiyetine misal olarak, kuzey - Doğu hudutlarına Kızıl Çin birliklerinin tecavüzü sırasında, partinin mukavemeti neticesinde Nehru'nun Parlamento Grubunun talebine rağmen Millî Savunma Bakanı Krişna Menon'un istifasını önlemiş olması gösterilmektedir.

L. B. Şastri'nin emri vaki şeklindeki hal tarzları her zaman verimli ve devamlı olabilecek midir? Bunu istikbal gösterecektir. Söylenebilecek husus bu siyaset adamının bugüne kadar bir lider olmaktan ziyade parlak bir ikinci adam olarak temayüz ettiğidir.

Buna rağmen, B. Şastri'nin düne kadar Nehru'nun iddialı halefi olarak itibara alınması, Hindistan'ın siyasî hayatında yeni ve mühim bir dönüm noktası teşkil etmektedir. İktidar, İngiliz ve bağımsızlıktan önceki Hind Üniversitelerinde yetişmemiş olan kişilerin eline geçmektedir. Bu intikal süresinde parlak devirler olmaması tehlikesi mevcuttur. Yeni kişiler, İngiliz diline sefeleleri gibi aynı vukuf ile hâkim olamayabilirler. Ancak, on altı yıllık bir rejimden sonra samimî demokratlar olma vasfına sahiptirler. Başarı kazandıkları nispete Hind rejimi Batının ithal maddesi olmaktan kurtulacaktır.

B. Şastri, büyük sefin ölümünden sonraki durumun adamı olabilecek midir? Kati bir cevap vermek güçtür. Ancak şurası muhaktır ki, Hindistan'da demokratik rejimin kuvvetlenmesine büyük bir sevk ve gayret ile çalışacaktır.

ÇELE Yayınlarından

TAHTA BALIKLAR

çikti.

Yazan: Utku VARLIK

Oyun — 2 Perde

Kültür ve Sanat

VANDALLIK, VURDUMDUYMAZLIK VE VATANSIZLIK ÜZERİNE: VII.

Mehmet Metin NİGAR

bizim neo - humanistler

Calcanturque olim sacris onerata trophaeis
Limina, distractos et tegit herba deos.

Tot decora, artificumque manus, tot nota
sepulcra,

Totque pios cineres una ruina premit.

Jacopo Sannazaro

Yurdumuzdaki eski yapıt ve anıtların korunmasında yöneticileri uyarmağa çalışın sınırlı yazarlar topluluğu içinde Azra Erhat ön plânda gelenlerden biridir. Kendisini, yıllarca önce, Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesinde Prof. Rhode'nin genç asistanı olarak Lâtince derslerine girip çıkarken görür gibi oluyorum bu satırları yazarken. Aradan geçen uzun süre içinde o da, Ramazanoglu gibi, Atatürk'ün Türk kültürüne getirdiği geleneğe uyarak, eski yapıtları kurtarma çabalarında kendisine düşen görevi başarmak için sonu gelmeyen bir savaşımaya girişecek, ve dergilerde, gazetelerde yazıları; kitaplıklarda kitaplarıyla karşıma çıkacaktı sık sık. Yurdumuzdaki klâsik çağ yapıt ve anıtlarını duyarak sevebilen, tarihlerini derinlemesine inerek kavrayabilen sayılı birkaç kişinin başında gelen Cevat Şakir'in (Halikarnas Balıkcısı) başkanlık ettiği Mavi Yolcuların bir üyesi olarak antik çağ bölgelerine ve özellikle Bodrum dolaylarına yaptıkları gezilerin öyküsünü anlatmakla işe başlayan Azra Erhat arkeolojik kalıntıların korunması konusunda gerçekten pek çok yazı yazmıştır. (1). (Bu gezilerin kültür tarihimize özel bir yeri olması gerekir. Batı uygarlığının beşiği olan bu bölgelere Rönesansta uyanan ilgi sonucu, 16 ncı yüzyıldan bu yana yapılagelen sayısız gezilerin «narration» ları kitaplıklar dolduracak kadar çoktur. Bu tarihlerde tüm Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde olan bu beşik bölgeye ilginin gittikçe artması sonucu, 18 ve 19 uncu yüzyıllarda yurdumuzda geniş ölçüde eski yapıt kaçakçılığı başlamıştır. Orta çağlarda Hıristiyan hacıların ziyaret yeri olan Kutsal Ülke, yani Filistin, Batı uygarlaştıkça bir bakıma ikinci plâna düşmüş, gezilerin mihrak noktası Ege kıyılarına kaymıştı... Mavi Yolcular aynı bölgeyi birer Rönesans insanı gözüyle incelemek ve beyaz mermerler ülkesinin estetik tadına varabilmek için 400 yıllık bir gecikmeyle bu yolculuğa çıkıyorlardı. Bu gecikmiş humanistleri alkışlamak gerek. Dileriz ki geleceğin yöneticileri de, hayatlarının bir döneminde, bu yolculuğu yapmak istediğini yüreklerinde duysunlar; ve bu gezileri bir seçim öncesi propaganda turu olmasın). Bu mavi yolculuklardan sonra Ege

ve Akdeniz kıyılarımız üzerine çeşitli kalemelerden çıkma izlenimler gazete sayfalarında birbirini kovuşturmağa başladı (2).

Mavi Yolculardan söz açmışken, zihnimizi kurcalayan bir soruya değinmeden geçemeyeceğiz. Bizim neo-humanistlerin en eskisi ve kodamanı **Halikarnas Balıkcısı**, bu verimli düşünür, yazar ve ressam kişi, yok edilen eski çağ yapıtlarının acıklı serüveni ni yansıtan bir yazı dizisi neden kaleme almaz? **Mavi Sürgün**'de de rastlamayız bu konuya. Bu konuyu en iyi bilen odur, aslında.

Azra Erhat'a dönelim ve yazarın «**Gökova Yolculuğu**» adlı dizisinden iki pasaja göz atalım :

«**Didimadan** çıkan bir çok heykeller, kabartmalar, müzeler - ne yazık ki çoğu dış memleketlerdeki müzeler - aktarılmıştır. Tapınağın çevresinde kalmış taşlar arasında çok güzel bir delikanlı heykeli gör-

Mehmet SEYDA

yaz dönemi

Forum'un bu sütununda bu konuya birkaç kez değinilmişti sanıyorum; yaz geldi mi bütün sanat dallarında bir gevşeme, bir duraklama olur nedense. Yayınevleri kitap yayınlama işini büsbütün bırakırlar. Tiyatrolar mevsimle birlikte kapanır, sinemalar bir geçmiş filmi bir daha geçmeğe koyulur. Kış mevsimi içinde tutunmuş oyunlarla filmler, başlar yazlıklarda oynanmağa. Türkiye'de yazarıyla oyuncusunu iyi-kötü geçindirmeğe doğru yönelen tiyatronun karşısında roman susar, hikâye susar, şiir susar.

Tatilde, dinlenme aylarına girenler bu aylarda gerçekten dinlenirler mi, nasıl dinlenirler - bilmiyorum. Okumak bir alışkanlık, bu alışkanlığı herhangi bir giysi gibi nasıl çıkarıp atarlar - onu da.

Aslı köylü olup yaz aylarında köyüne dönen aydınlarımız, öğretmenlerimiz oralarda belki kıştan daha çok çalışıp çabalama zorunda kalır. Ama bir dinlenme yerine gidenler, ya da evlerinde dinlenenler için belki de kitap okumağa en uygun, elverişli zaman parçası kendiliğinden ayrılmıştır. Ele geçen bu fırsatı gerektiği şekilde kullanabilir, değerlendirebilir miyiz? Kullanıp değerlendirebildiğimizi hiç sanmıyorum. Zaten az okuduk, bu kez hiç okumayız. Okunmaları sonraya bırakılmış kitaplar girmez bizim bavullarımıza, çantalarımıza. Girse bile, çoklayın, sayfaları açılmadan bizimle geri döner. - Bu arada, okunmaları zaman öldürmekten, avutmak ve uyutmaktan öteye geçmeyen, okuruna yeni hiçbir şey katmayan kötü romanları, hele birkaç yayınevini zengin eden polis romanlarını hesaba katmıyorum. Böylesi kitaplar kapakları çevrilip gözden saklanarak okunur. «— Elinizdeki nedir?» diye sorduğunuz zaman, yanınızda başkaları da varsa, hafif bir yüz kızartısıyla, onu açıp yalnız size gösterirler. Hani bir şey değil, adı da «kitap okumak» olur. -

Nurer Uğurlu'nun «**MASAL**» ını yayınlıyabilmesi böyle kötü bir zamana denk gelmiş bence. Nedir ki, gerçek şiir tutkusu olanlar, Türk şiirinin bütün çıkışlarını izleme merakından henüz caymamış olanlarla, bir yerde şiire rashyacıklarına değin umutlarını yitirmiyenler Uğurlu'nun şiirlerini de okumadan edemeyeceklerdir.

Benim bu yazdığım bir tanıtma, bir duyurma yazısıdır. Şimdiye dek, yeni çıkan kitaplar üzerinde yazdığım bütün yazılar bu niteliktedir zaten. Eleştirmen değilim. Bir eleştirmenin görevleri arasına, beğenmediği, tutmadığı yapıtlardan da söz etmek girerken, böyle bir görevden oldum bittim uzak tutuyorum kendimi. - Bu bakımdan, eleştirmen Asım Bezirci'nin de değindiği gibi, o yapıtın kusurlarını, eksiklerini araştırmaktan çok, iyi ve olumlu yanlarını belirtmeğe yöneliyorum. Sonucunda bu da bir kusur, bir eksiklikse de, kişinin iyi niyetine bağışlanabilir... Her yana yetişen, her yapıtı didik didik didikleyp, sanatçısına ve okuruna, o yapıtın değer taşıyan-taşımayan yanlarını tartışma kaldırmaz biçimde veren, gösteren bir eleştirmen kadrosu da ortada yok henüz. Öte yandan, Asım Bezirci ile Hüseyin Cöntürk'ün, Cöntürk ile diyelim Memet Fuat'ın, Memet Fuat'la Tahir Alangu'nun, Alangu ile Adnan Benk'in, Benk'le Rauf Mutluay'ın, Mutluay'la Sabahattin Eyüboğlu ya da Vedat Günyol'un yargıları tutar mı birbirini? Andıklarımızdan birkaçı, bir zamanlar, aralarına Fethi Naci'nin de katıldığı bir dergi çıkartacak olmuşlar, çeşitli nedenlerle, yürümemişti bu iş... Bir kitap ele alınacak her biri onu kendine göre değerlendirecek, biz okurlar da, bu çeşitli yargılardan, daha durmuş oturmuş, kişisellikten daha çok sıyrılmış geniş bir yargıya erişecektik. Yoksa, görüşlerin kılı kılına birbirine uyması elbet beklenemez. -

«Masal» da Nurer Uğurlu'nun 11 şiiri yer alıyor. Ve Nurer, şiirlerini geçmişle, hiç değilse biçim bakımından, bir bağlantı üzerine kuruyor. Çeşitli düşler içinde, toplumsal kaygıları boşlamadan :

dük. Gövdesi ikiye ayrılmış, bir parçası yüzlükoyun yerde yatıyordu. İlgili makamların dikkatini çekeriz: Bu heykel müzeye alınıp dikilmeye değer.» (3). (Sayın ilgililer 1958 den bu yana bu heykeli yattığı yerden alıp müzeye taşımak zahmetine katlanmış mıdır acaba?)

«Köylüler üç limanı çevreye yamaçlarla sarılı bu şehrin (Knidos'un) kalıntılarını üstüste yığılmış taşlarla duvar duvar bölmüşler» (4). (Bu uydurma taş duvarların moloz diye kullanılan kaç şahasere mal olduğunu düşünen çıkmış mıdır hiç sayın yöneticiler arasında?)

Bin dokuzyüz altmış yılı başlarında Antalya yakınındaki önemli klâsik çağ ören yeri Side'de derme çatma bir barakada ardiye eşyası gibi üst üste yığılı duran birbi-

rinden değerli klâsik sanat yapıtları arasından bazı parçalar bir şebeke tarafından çalınmış ve büyük bir iskandal patlak vermişti. (5.) (Herde bu konuya değineceğiz.) Azra Erhat Side soygunu üzerine iki yazı yazdı. (6). Bu yazılardan aşağıdaki ibret verici pasajları okuyalım:

«Bir zabita vak'ası bizim Anadolu'da yüzyıllardır sürüp giden yağmacılığın farkına varmamızı sağladı. Side'den heykellen çalan hırsızlara teşekkür edesim geliyor. Onlar olmasaydı gaflet uykusundan daha uyanamazdık bizler.» (Azra Erhat, bu satırları yazarken, vakitsiz bir iyimserliğe kapılıyordu. Gaflet uykusundan uyanmadığımızı, hattâ tek gözümüzü bile bocurgatla açıp etrafımıza şöyle nim nigâh ile bakacak irade kuvvetini kendimizde bulamadığımızı

1960 dan bu yana olup bitenler, yazık ki bir kâbus korkunçluğu ile sıralanan dramlar halinde, isbathyacaktı. Azra Erhat'tan okumağa devam edelim.) «Yıllardır yazıp dururuz. Müzecilik politikamızın kusurlarını belirtmeğe çalışırız. Ama kimse aldırmaz. Anadolu'nun eşsiz hazinelerinin paramparça olmasına, yaban ellere düşmesine, Türkiye'ye her yıl milyonlarca döviz getirecek turistik değerlerden faydalanılmamasına kimse acınmaz, dövünmez. Röportajlar yazarsınız, arkeoloji konusuna fazla yer verdiğiniz için ve halk güyâ gazetelerde yalnız aşk maceraları veya spor haberleri okumaktan hoşlanır diye röportajlarımız basılmaz. Kültür konularıyla ilgilenmemiz için bunların zabita vakası seviyesine düşmeleri beklenir.

«... Bu Side vakası tek vaka mı? Dymadığımız, kokusunu bile almadığımız nice hırsızlık vakaları olmuş ve olmaktadır. Bizde bu ilgisizlik varken daha binlercesinin olmasına şaşılmaz.» (Azra Erhat burada tam bir teşhis yapıyordu. Lethe'nin karanlık sularından içenler sonu gelmez uykularda bihüş iken vatansız soyguncular, dana burnu gibi, Anadolu topraklarını eleğe çeviriyordu.)

«... Köylü topraktan çıkardığı bir tarihî eseri resmî makamlara teslim etmiş. Karşılığında hiçbir şey alamamış. Böyle olunca eseri saklar ve kendisine bol para veren alıcı çıktı mı, ona satar. Her kazı yerine az çok okumuş yazmış bir bekçi koymakla da bu işin önüne geçilemez. Türkiye'de geniş bir kültür propagandasına girişmek lâzım. Köylüye anlatmak lâzım ki asıl kazancı, bulduğu eserleri benimsemek, korumakla sağhyacak. Bir tarihî eser getirecek olana ikramiye vermek için müzelerimize tahsisat koymalı. Bu işte Millî Eğitim ile Basın Yayın ve Turizm makamları elele vermeli.»

İkinci yazı Bodrum dolaylarındaki batık gemiler ve denizaltı hazinelerimizin karışılmakta olduğu büyük tehlikeler üzerine. (7).

«... Türkiye karasularında yüzü aşkın gemi enkazı bulunmaktadır. Bunlar bronz çağından ondokuzuncu yüzyıla kadar batmış gemilerdir. Fenike açıklarında içindeki testilerin Minoen çağa ait olduğu anlaşılan bir gemi vardır... Bizans gemileri, Arab gemileri, Osmanlı gemisi, Rodos gemisi; içinde 10.000 kadar testi bulunan Roma çağından kalma bir gemi...

«... Topraktan çıkan eserlerimiz gibi denizde yatanlar da yağmacılık, kaçakçılık tehlikesiyle karşı karşıyadır. Güney kıyılarımızda kaçakçılık almış yürümüştür. Bodrum'da sünger avcuları yıllardır denizden testiler çıkarırlar. Bir ara harikulâde güzellikte bir bronz Demeter heykeli de çıkarmışlar suların. Bugün İzmir müzesinde görülen bu heykeli bulan balıkçıya 50 lira kadar az bir ikramiye verildiğini duydum.. Milyonlar değerindeki Demeter heykeli için 50 lira aldıktan sonra herhalde ikinci buluntusunu belediyeye gidip teslim etmemiştir.

«... Denizi kontrol etmek kararı kontrol etmeğe benzemez. Denizaltı arkeolojisinde uyanık davranmazsak suların dibinde yatan hazinelerimizi başkaları kapıp götür-

A Ğ I T

Sanki bir çocuk gibi ud çalarım her sabah
Ve ne zaman ağlasam çocukluk sevedisiyle
Ceviz sandık içinde sarı yeşil bir külâh
Yalnızlık muzrağımı atarım belki suya
Yedi yaşın sümüklü bir okul çocuğuydum
(Anlatmak istediğim babamın yalnızlığı)
Geçerken maviliği arkasından yaşadım
Bitsin artık bu oyun ne çocuktum bilmem ki
Yeni şeyler aradım uzayan sakalımdan
Baştanbaşa yalnızlık ortaçağdan bir dünya
Papatyalar açarmış içinde kitapların
Ellerimi uzattım sıra gelince aşka
Severken unuturum en güzel akşamları
Kaçarken yalnızlığım avcuların elinden
(Hoşuma giden ölüm yine âşıkta)
Bakardım arkasından maviliği geçerken
Nasıl söylerim şimdi bir ben kaldım ortada
Ucuz aşk romanları (utanırım yazarken)
Çıplak kadın resmine açık saçık şarkıya
Bayılırdım doğrusu. Ya duvardaki ilân
Geri dönmek istedim verdiğim bütün sözden
Benim olur sanmıştım denizin saltanatı
Bahçesinde oturdum yalnızlığın ve aşkın
Bekledim gelişini küçük bir adam gibi»

Dörtlük dizelerle yazılmış ve parantez içindeki sözlerde hem bir çağrışım, hem bir uyarma saklıyan bu şiire, kiminin, «— Şiir mi bu? Anıların öyküsü..» diyeceğini ummaktayım. Buna göre de, Uyar-Cansever-Süreyya çizgisinin bizleri alıstırdığı yerden geride kalmaktadır. Ama son iki kıta, çocukluğun kırık dökük izlenimlerini bir bütünlüğe kavuşturabiliyor:

«... Şarap dolu bardaklar bildiğin gibi değil
(Ve beyaz bir kadının bilir misin meleğim)
Senin için bu ağıt anlattığım bu masal
Gözlerimde yalnızlık en güzel çocukluğum
Hasan değilim şimdi sıcak güneş altından
Bıktım artık doğrusu (güzelliğin eskir mi)
Senin için rüzgârın yarım kalmış bir aşkın
Arkasından ağladım düşündüm o körfezi.»

Nurer Uğurlu, anılarını önemsiyor ve sonradan duygulanıyor. «Seni yaşamak» da böyle bir şiir. Öğretmenlik günlerine ayrılmış... Belki de, daha başka şeyler öğretmek istediği umarsız kişilerin özlemine. Bunların arasında, gereksiz sözcükleri ayıklayıp atarak düşen «Suç» adlı şiir, anlaşılmasındaki kolaylık denli bir «öz» taşıyor.

Kısacası, «Masal» da toplanan şiirler için, «Çarpıcı, büyük bir ozan karşısında değiliz. Hattâ akışın hızını kesen, durdurucu, gereksiz dizeler bile var. Bütün bunlar onu haksız yere kısırlaştırmakta, şiirini tam olarak kabule engel olmaktadır. Ama insanoğlunun bu dönemdeki bahtsızlığını dile getiren, insanca sevgiye açık, bu bakımdan yüreği sıcak sıcak sarıveren, kişiyi itelemek yerine kendine yaklaştıran öyle bir şey var ki, ağır basıyor...» diyebilirim.

Kitabın başındaki «Sunu», sanırım, düşüncemi doğrulayacaktır:

«Sanki çocuk uykuda batan güneş içimde
Ve önce ellerimi daha sonra kendimi
Atamadım -ne kötü- bir kaldırım taşına
Sevin böylece beni kirli gömleğimi.»

rebilir. Yunan adalarının halkı bizim kıyı köylerimizden daha uyanıktır. Kıyılarda sünger kaçakçılığı kök salmış bir gelenektir. Bunun önüne geçilmesi için bir tedbir alındığını görmedik...»

(Hangi uyanıklık, hangi tedbir? Azra Erhatın bu uyarışı da, kemâfissâbık, sayın sorumlular üzerinde en minik bir etki yapmadı. Aradan birkaç yıl geçmeden Akdenizde tur, Yunan adalarında fink atan yabancı milyonerlerin şahane yatları bizim Bodrum dolaylarını da imal etmedi. Ve gizli dalış yapan milyoner balık adamlar Azra Erhat'ın korkularını gerçekleştirdiler. Karayiplerde **Kaptan Kid**'in gizli hazinelerini bulmaktan umut kesen bu milyoner amatör dalgıçlar, Yeni Dünyanın bu amatör arkeolog **playboy**'ları şimdi **Halicarnassus** kıyılarında yeni serüvenler, **treasure hunt**'lar denizaltı safari'ler düzenlemekle meşguldu.)

(1) Mavi Yolculuklar Üzerine :

Azra Erhat, Gökova Yolculuğu, 12 yazı Vatan Gazetesi, 3-13/11/1958.

Azra Erhat, Mavi Yolculuk, Çan Yayınları, İstanbul, 1962, 139 s.

Azra Erhat, Mavi Anadolu.

(2) **Fikret Adil**, Beyaz Yollar, Mavi Deniz. (Yeni İstanbul Gazetesinde 1956-57 yıllarında yayınlanan bu yazı dizisi 1959 da Yedi Tepe Yayınevi tarafından kitap halinde çıkarıldı.)

Ayşe Nur, Ege Kıyılarından, 10 yazı, Yeni İstanbul, 16-25/VI/1958.

Falih Rifki Atay, Ege Kıyıları, 9 yazı, Dünya Gazetesi, 4-13/VI/1962.

Sina Karaağaç, Gökova Yolculuğu, 21 yazı, 10-30/VI/1962.

(3) **Azra Erhat**, Gökova Yolculuğu, Vatan Gazetesi, 8/II/1958.

(4) Aynı Eser, 12/II/1958.

(5) —, Antalya'da bir müze soyuldu, Cumhuriyet Gazetesi, 7/I/1960.

(6) **Azra Erhat**, Tarihi Eserlerimiz Niçin Çalınıyor, Yeni İstanbul Gazetesi, 13/II/1960.

(7) Aynı Yazar, Deniz Altındaki Tarihi Eserlerimiz de Çalınmak Üzere, Yeni İstanbul Gazetesi, 16/II/1960.

bibliyografya

Derliyen : S. N. ÖZERDİM

Bibliyografya :

CELÂLİ İSYANLARI 1550 - 1603. Yazan: Prof. Dr. Mustafa Akdağ. Ankara 1963 Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi. VII, 308 s. 50 lira. (İçindekiler : Giriş : Konu ve kaynaklar. II. Osmanlı Devletinin ekonomik durumu ve idari düzeni. 1. kısım : XVI. yüzyılın ortalarında Türkiye. 2. kısım : 1575-1597 arasında suhte meselesi. 3. kısım: Reaya ile ehl-i örf arasında mücadele (Celâli bölüklerinin doğuşu. 1575-1596. 4. kısım : Celâli fetretü. Vesikalar. Bibliyografya. İndeks.)

ÇİN ŞİİRİ. Tarih ve antoloji. Hazırhyan : L. Sami Akalm. İstanbul 1964 Adres:

Çinlihamam 34, Üsküdar. 321 s. 10 lira. (Çin Büyükelçisinin önsözü ile. İçindekiler : Genel bilgiler: Kuşba-kışı Çin. Çin'de uygarlık çağları ve kültür çevreleri. Çin tarih ve edebiyatının bölümleri. Çin'de gelenek, duygu ve düşünce. Çin'de din. Çin şirinin belli başlı özellikleri. Örnekler: 101 şairden 214 şiirin çevirisi. Notlar ve genel bibliyografya).

DEWEY ONLU TASNİFİ. KÜTÜPHANE-CİYE KILAVUZ. Yazan: Mediha Yurttabir (Kütüphaneler Genel Müdürlüğünde). Ankara 1963. 56 s. İyî kâğıt, resimli. 750 kuruş. (Halk, çocuk, okul kütüphaneleriyle özel kütüphanelerin tasnifinde yol gösterici olarak hazırlanan kitabın sonunda konu kelimeleri için bir de endeks bulunmaktadır.)

TÜRK DİLİNE GENEL BİR BAKIŞ. Yazan : A. Dilâçar. Ankara 1964, Türk Dil Kurumu Yayını. XI + 269 s. 35 lira. (İçindekiler : 1. Giriş : Ural ve Altay dilleri. 2. Türk dilleri. 3. Oğuz Türkçesi. 4. Türkiye Türkçesi. Toplu bibliyografya.)

SOSYALİZME GİRİŞ. Jules Moch'dan çevirenler : S. Hilâv - D. Avcıoğlu. İstanbul 1964, Devrimci Yayınlar Kooperatifi, Çağaloğlu, Himayietfal Sok. Mür'at Hanı. 96 s. 3 lira. Türkiye'ye ilişkin bilgi ve sayılar da eklenmiş, M. Duverger'in «Politikaya Giriş» eserinin son bölümü olan «Dünya Sosyalizme Gidiyor» kitabına katılmıştır.)

KÜŞSEL EV VE HAYAT KURALLARI. Musikalische Haus - und Lebensregeln. Çeviren : Dr. Gültekin Oransay. Ankara 1964 Adres : P. K. 128 - Bakanlıklar - Ankara. 39 s. İyî kâğıt, özenli baskı. Kapakta ve içte iki portre. Almanca aslı ile birlikte 68 özyeş. Sunuş ve sözlük.)

KUR'ÂN-I KERİM'İN ÜSLÛP VE KIRATI. Yazan : Prof. M. Tayyib Okıç. Ankara 1963, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayını. 28 s. 4 lira.

TÜRKİYE'DE GERİCİ AKIMLAR VE NURCULUĞUN İÇYÜZÜ. Yazan : Dr. Çetin Özek. İstanbul 1964 Varlık Yayınevi. 300 s. 5 lira. «Faydalı Kitaplar». (Bölümleri : Yeni Türkiye - Gerici akımlar - Nurculuğun içyüzü)

İNANÇ SÖMÜRÜCÜLERİ. NURCULAR ARASINDA BİR AY. Yazan: Yılmaz Çetiner. İstanbul 1964 Varlık Yayınevi. 78 s. 2 lira.

FRANSIZ EDEBİYATINDA İSTANBUL. Çeviren: Mediha Sayar. İstanbul 1964, Varlık Yayınevi. 93 s. 2 lira. 13 yazar ve bilim adamından seçilmiş yazılar.)

TÜRKİYE DİNLER TARİHİ VE İSLÂM DİNİNE AİT BİR BIBLİYOGRAFYA DENEMESİ (1928 - 1960). Hazırhyan : Enise Yener. Ankara 1963 Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayını. 32 s. 4 lira. (454 kitabın künyesini içine almaktadır.)

FİZYOLOJİ AÇISINDAN CİNSİYET. Dr. Kenneth Walker'dan çeviren : Ender

Gürol. İstanbul 1964. Varlık Yayınevi. 190 s. 5 lira. «Faydalı Kitaplar».

Şiir :

MASAL. Nurer Uğurlu'nun şiirleri. İstanbul 1964, Yeditepe Yayınevi. 45 s. Nuri İyem'in resimleriyle. 2 lira.

Çeviri :

UĞURSUZ AVLU. İvo Andriç'ten çeviren: Aydın Emeg. İstanbul 1964, Ağaoglu Yayınevi. 169 s. 6 lira.

Güzel sanatlar :

AKADEMİ. Güzel Sanatlar Akademisi'nin dört aylık dergisi. İlk sayısı: Mart 1964. 52 s. İyî kâğıt, renkli resimler, Mimarlık, resim ve heykel üzerine incelemeler, haberler. Fiyatı 14 lira.

Eğitim :

Türk Eğitim Felsefesi Açısından Genel Çizgileriyle TÜRK EĞİTİM DÜZENİ HAKKINDA RAPOR. Hazırhyanlar: İzmir Öğretmenler Derneği Türk Eğitim Felsefesi Hazırlık Komisyonu: Sabri Kolçak - Hayri Güneş - Murtaza Gürkaynak. İzmir 1964, İzmir Öğretmenler Derneği İmbat Dergisi yayını. 16 s. İmbat Dergisinin Mayıs tarihli 39. sayısına ek olarak verilmiştir.

Roman - Hikâye :

Refik Halid Karay Külliyyatı :

SÜRGÜN. 171 s. 5 lira.

MEMLEKET HİKÂYESİ. 152 s. 5 lira.

BU BİZİM HAYATIMIZ. 190 s. 5 lira. (İnkilâp ve Aka Kitabevleri tarafından yayınlanıyor. Külliyyat : Roman, hikâye, mizah ve hiciv, hâtırat, kronikler olmak üzere türlere ayrılmıştır ve kırk cildi bulacaktır.)

Tarihî romanı :

ŞANLI KADIRGALAR. Feridun Fazıl Tülbentçin'in romanı İstanbul 1963 İnkilâp ve Aka Kitabevleri. 232 s. 750 kuruş.

Dergiler :

EMRE. Eskişehir Halkevi'nin dergisi. İlk sayısı: 15 Mayıs 1964. 125 kuruş.

EVRİM. Yeni biçim ve anlayışta çıkan ilk sayısı: Mayıs tarihli 17. sayıdır. İzmir. 100 kuruş.

ORTA DOĞU. Siyasî, ekonomik, sosyal dergi. Nisan tarihli 24. sayısı. 5 lira. Ankara.

İmar ve İskân Bakanlığı yayınları :

Geçen yazımızda verdiğimiz yayınlara ek :

GELENEKSEL METODLAR İLE RASYONEL İNŞAAT. Yazan: Prof. Dr. W. Triebel. 29 s. resimli ★ **İKTİSADİ BİNA ŞEKİLLERİ VE İNŞAAT TARZLARI.** Yazan: Prof. Dr. W. Triebel. 23 s. ★ **TÜRKİYE'DE BÜYÜK BİR MESKEN İNŞAATI PROGRAMININ TATBİKATI İLE İLGİLİ YAPI MALZEMELERİ VE YAPI TARZLARI KONUSUNDA RAPOR.** Yazan : Prof. Dr. E. h. B. Wedler. 42 s. ★ **TÜRKİYE'DE BİR YAPI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜNÜN ORGANİZASYON, ÇALIŞMA TARZI VE NAZİFELERİ.** Yazan : Prof. Dr. W. Triebel. 28 s. ★ **DOĞU MARMARA BÖLGESİ ÖN PLANI.** İstanbul 1963. 173 sayfa, büyük boy, albüm biçiminde. Şekiller metin dışında renkli haritalar.

REKLAM.
LARINIZ
İÇİN

"BASIN İLÂN KURUMU"

Genel Müdürlük

Cağaloğlu, Türk Ocağı Caddesi No.
İstanbul

Telefon : 22 43 84 - 22 43 85

Telgraf Adresi : BASIN KURUMU

ŞUBELER

İstanbul
Ankara
İzmir
Adana
Bursa
Diyarbakır
Erzurum
Eskişehir
Konya
Zonguldak

DIŞ MUHABİRLER

A.B.D.
Almanya (Federal)
Almanya
Avusturya
Avustralya
Belçika
Bulgaristan
Çekoslovakya
Danimarka
Fransa
Hollanda
İngiltere
İspanya
İsrail

İsveç
İsviçre
İtalya
Japonya
Lübnan
Macaristan
Norveç
Pakistan
Polonya
Portekiz
Romanya
Yugoslavya
Yunanistan

TUSTAV

Basın 8871-A - 5596 — 247

FORUM

FIKİR MEYDANIDIR

Onbeş Günüñ Tarafsız Siyaset İktisat Kültür Dergisi

Yıl : 11 — Cilt : XVII — 100 Kuruş
İdarehane : Yenişehir, Büyük Han
No. 55 - Tel: 12 67 54 — ANKARA
Haberleşme: Forum Dergisi P.K. 131

ANKARA

Sahibi:

FIKRET EKİNCİ

Yazı İşleri Müdürü

OSMAN OKYAR

Bu sayıda yazı kurulu:

Metin AND, Cemal AYGEN, Ali

BOZER, Adnan GÜRİZ, Fikret

EKİNCİ, Yaşar KARAYALÇIN, Os-

man OKYAR, Cahit TALAS, Şevki

VANLI

Sekreter:

SEBAHATTİN ALPDOĞAN

İlan ve abone: Arka kapak

tam sahife: 1000 TL. ★ Metin san-
tımı: 10 TL. ★ 1 yıllık: 22 TL. ★
Altı aylık: 11 TL. ★ Öğretmen ve
üniversiteliye yıllık: 18 TL. ★ Ya-
bancı memleketlere iki misli ★ ABD.
(Uçak): 90 TL. ★ Avrupa (Uçak):
54 TL. ★ Dergimizde yayınlanan ya-
zılar dergi ve yazar adı anılmadan
iktibas edilemez.

Dizgi ve Baskı:

Ayyıldız Matbaası,

Tel: 12 87 99 - 17 75 92 ANKARA.

TÜRKİYE
İ
BANKASI

**PARANIZIN
İSTİRBALİNİZİN
EMNİYETİ**

TÜSTAV